Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok 4 STYCZEŃ 1935 Nr. 1

PALESTYNA I BLISKI WSCHÓD

organ polsko-palestyńskiej izby handlowej

Cena egzemplarza zł. 1.50

TREŚĆ NUMERU DZIEWIĄTEGO (ROK III) „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU“

TREŚĆ NUMERU DWUNASTEGO (ROK III)

„PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU“

Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym Palestyny i Bliskiego Wschodu

Rok IV — Warszawa, Styczeń 1935 — Nr. 1

TREŚĆ NUMERU:

P. WASERMAN

ROZWÓJ GOSPODARKI PALESTYŃSKIEJ W ROKU 1934

Rok 1934 był trzecim zkolei rokiem obecnej „prosperity“ w Palestynie. W roku tym dał się znów sprawdzić fakt, iż głównym czynnikiem ożywienia konjunkturalnego w Palestynie jest imigracja i związany z nią przypływ kapitału. Palestyna była w tem korzystnem położeniu, iż fala imigracyjna sprowadzała ze sobą zarówno ludzi pracy, jak i kapitalistów szukających lokaty dla swych kapitałów. Element robotniczy przybyły do kraju również przywiózł ze sobą trochę gotówki, a znalazłszy natychmiast pracę stał się poważnym konsumentem w kraju. W odróżnieniu od lat poprzednich w imigracji roku 1934 większy procent stanowili imigranci przybyli z krajów o wysokim standardzie życiowym, przyzwyczajeni do wygód i do pełnego życia kulturalnego. Musiało to znaleźć wyraz w dalszem formowaniu się życia gospodarczego kraju. Budowa mieszkań w ubiegłym roku odznaczała się większym komfortem. W Tel-Awiwie, w Hajfie i Jerozolimie powstały sklepy i magazyny nowocześnie urządzone z wielkiemi wystawami. Zwiększona konsumpcja znalazła swój wyraz w stałym wzroście importu. Palestyna przedstawiała w roku 1934 kraj o wzmożonej ekspansji gospodarczej, gdzie utrwaliła się i skonsolidowała się dotychczasowa gospodarka i gdzie przytem powstały nowe gałęzie handlu i przemysłu. Wszelka inicjatywa znalazła w tym roku podatny grunt, były bowiem warunki sprzyjające dla rozwoju kraju. Ożywienie gospodarcze, które obejmowało w poprzednich latach wyłącznie odcinek żydowskiej gospodarki palestyńskiej, w roku ubiegłym przenosi się również i na odcinek arabski. Wioski arabskie, leżące w pobliżu osiedli żydowskich, przejęły w roku ubiegłym w znacznej mierze metody i systemy uprawy rolnej, stosowane przez Żydów, a poza tem zaczęły również plantować większe tereny cytrusami i wykazały ożywioną inicjatywę w kierunku utworzenia szeregu przedsiębiorstw przemysłowych. Obecne ożywienie konjunkturalne Palestyny trwać będzie tak długo, dopóki nie będzie przerwany przypływ ludzi i kapitału. Zrozumiałe jest przeto, dlaczego żydowskie czynniki zarówno polityczne jak i gospodarcze Palestyny skierowały w roku 1934 całe swoje zainteresowanie w kierunku zwalczania restrykcyj imigracyjnych, hamujących normalny rozwój gospodarczy kraju. Należy również przypuszczać, iż zagadnienie to stanie się główną osią wszelkich poczynań politycznych Żydów w najbliższych latach. Od niego zależny jest bowiem nietylko wzrost procentowy ludności żydowskiej w kraju, ale również utrwalenie obecnej po-

myślnej sytuacji gospodarczej, utrzymanie dotychczasowego stanu posiadania i zażegnanie wybuchu kryzysu.

Imigracja w 1934 roku była rekordowa w porównaniu z latami poprzedzającemi. Nie mamy jeszcze dokładnych danych za cały rok ubiegły, ale już dane za okres od stycznia do 1 grudnia 1934 r. wykazują, iż imigracja w ciągu tych 11 miesięcy przewyższyła znacznie imigrację całego roku 1933, wynosząc 38.238 osób. Według przypuszczeń rzeczoznawców cała imigracja 1934 r. wynosiła 43.000 osób. Następująca tabela zilustruje nam wzrost imigracji w roku 1934 w stosunku do lat ubiegłych:

Imigracja do Palestyny w latach 1922—1934.

Rok		Osób
1922		7.844
1923		7.421
1924		12.856
1925		33.801
1926		13.081
1927		2.713
1928		2.178
1929		5.249
1930		4.644
1931		4.075
1932		9.553
1933		30.327
1934	(11 mies.)	38.238

Imigracja w r. 1934 odznaczała się przytem wielką ilością przybyłych kapitalistów, a mianowicie w pierwszych 11 miesiącach ub. r. przybyło do kraju 4.738 kapitalistów.

Imigracja kapitalistów w r. 1934 przedstawiała się w poszczególnych miesiącach jak następuje:

styczeń	285
luty	304
marzec	460
kwiecień	286
maj	355
czerwiec	554
lipiec	526
sierpień	460
wrzesień	459
październik	532
listopad	517

Dzięki stałemu przypływowi imigracji oraz wzrostowi naturalnemu ludności procentowość Żydów w stosunku do ogółu ludności zwiększyła się znacznie. Według spisu ludności z roku 1931 Żydzi stanowili 16,85% ogólnej ilości mieszkańców (174.610 Żydów wobec 861.211 Arabów), w końcu zaś 1934 r. stanowili oni 25% całej ludności palestyńskiej (330.000 Żydów wobec 990.000 Arabów). Większość imigrantów szła do miast i zaledwie 21% szła do wsi, do prac rolnych.

Rok 1934 był też rokiem wielkich inwestycyj. Żydzi inwestowali w tym roku przeszło 10 miljonów funtów, podczas gdy w r. 1933 inwestycje te w rozmaitych gałęziach produkcji wynosiły tylko 6 miljonów funtów, a w r. 1932 tylko 3,25 miljona funtów. Główne pozycje wśród inwestycyj w roku ubiegłym zajmowały: inwestycje w budownictwie, które wynosiły ŁP. 4,8 miljonów (budownictwo w miastach 4,5 miljona, budownictwo w kolonjach ŁP. 300 tys.), zkolei inwestycje w plantacjach — 1,6 miljona funtów oraz w transporcie i przedsiębiorstwach komunikacyjnych — 1 miljon funtów. Pozostałe inwestycje odnoszą się do robót publicznych, do zakupu ziemi i t. p.

Inwestycje w r. 1934 w porównaniu z r. 1933 wzrosły o 66%, a w porównaniu z r. 1932 o 208%. Nabywanie ziemi przez Żydów w r. ubiegłym w porównaniu z latami poprzedniemi nieco zmalało; nie da się zanotować żaden poważniejszy sukces w tym kierunku, za wyjątkiem przejęcia koncesji Hule, na terenach której skolonizować będzie można 30.000 Żydów.

W roku ubiegłym depozyty w bankach wzrosły do wysokości ŁP. 16.000.000. Ponieważ depozyty były składane na krótkie terminy, banki nie były w stanie niemi dysponować, w obawie przed możliwością wycofania wkładów w każdej chwili. Kapitały te były niejako zamrożone i nie spełniały swych funkcyj gospodarczych. Byliśmy świadkami takiego zjawiska, że z jednej strony w bankach leżały nieczynne wielkie kapitały, z drugiej zaś strony władze municypalne rozmaitych miast palestyńskich oraz różne wielkie przedsiębiorstwa przemysłowe, jak Palestine Electric Co. Rutenberga, Palestine Potash Co. Nowomiejskiego, chcąc rozszerzyć swą działalność i przeprowadzić konieczne inwestycje, zmuszone były zwrócić się po pożyczki do banków zagranicznych.

Przemysł w roku ubiegłym rozwinął się bardzo poważnie. Stał się on jednym z głównych ośrodków zainteresowania kół gospodarczych. Zrozumiano, że wobec stałego wzrostu importu oraz katastrofalnej dysproporcji, między wartością przywozu a wywozu towarów palestyńskich, należy dużo uwagi poświęcić rozwojowi przemysłu krajowego, uzdolnić go do konkurencji na rynku palestyńskim i znaleźć zbyt dla jego produkcji w krajach sąsiednich. W r. 1930 ilość przedsiębiorstw przemysłowych wynosiła 2.475, w których zatrudnionych było 10.968 robotników, a pro-

dukcja roczna miała wartość ŁP. 2,51 miljonów. W r. 1933 ilość przedsiębiorstw przemysłowych w Palestynie wynosiła już 3.386, znalazło w nich pracę 19.510 robotników, a wartość produkcji wynosiła ŁP. 5,35 miljonów. Nie mamy jeszcze dokładnych danych co do ilości przedsiębiorstw przemysłowych czynnych w Palestynie w roku ubiegłym, oraz co do ilości zatrudnionych w nich robotników, ale pewne jest, iż ilość zarówno przedsiębiorstw jak i zatrudnionych w nich robotników wzrosła w tym okresie w związku z dalszym napływem kapitałów oraz imigrantów. W znacznym stopniu przyczynił się również do obecnego rozwoju przemysłu wzrost nabywczej siły kraju. Należy również podkreślić, iż wielka ilość istniejących dotychczas przedsiębiorstw, utrwaliła swoją egzystencję w roku ubiegłym dzięki łatwemu i pomyślnemu zbytowi. Wobec coraz większego zapotrzebowania rynku wewnętrznego fabryki palestyńskie w roku 1934 nie mogły nadążyć z produkcją i musiały zrezygnować z poważnych zamówień w krajach sąsiednich. W ogólnym rozwoju gospodarki palestyńskiej jedyne odchylenie stanowi arabski przemysł mydlarski, który w roku ubiegłym znacznie się skurczył. Przyczyniła się do tego wielka konkurencja napotykana na rynku egipskim ze strony rozbudowanego ostatnio egipskiego przemysłu mydlarskiego, jak również wskutek wprowadzenia przez rząd egipski ceł ochronnych.

Palestine Electric Co. przystąpiło do budowy nowej wielkiej turbiny w okolicach Tyberjady, jak również nowej stacji elektrycznej w Hajfie. Palestine Potash Co. rozpoczęło eksploatację południowej części morza Martwego i w znacznej mierze zwiększyło swą produkcję. W ubiegłym też roku rurociągi Iraq Petroleum Co. zaczęły funkcjonować, a przeto Hajfa — końcowy punkt tych rurociągów — zyskała poważnie na swem znaczeniu gospodarczem, strategicznem i politycznem. Hajfa ma się stać główną bazą operacyjną dla floty angielskiej na morzu Śródziemnem. Port ten jest również brany pod uwagę przy realizacji linji lotniczej z Londynu do Indyj. Należy przytem wspomnieć o szeregu ośrodków przemysłowych, które powstały w r. 1934.

Przedewszystkiem należy wymienić powstanie dzielnicy przemysłowej w Mifrac Hajfa na gruntach Żydowskiego Funduszu Narodowego. Dzierżawcy uzyskali od Ż. F. N. działki w dzierżawę, na których wybudowali swe przedsiębiorstwa przemysłowe. Zaoszczędzone kapitały, które były przeznaczone na zakup gruntu, inwestowano w przedsiębiorstwach. Pozatem szereg kolonij, jak Ramat Gan, Riszon le Zion i Bnej Brak przekształciły się w roku ubiegłym w osiedla o charakterze wybitnie przemysłowym. Należy również wspomnieć o powstaniu nowych gałęzi przemysłu i rzemiosła w Palestynie. Według przypuszczeń rzeczoznawców wartość produkcji przemysłu palestyńskiego w roku ubiegłym wynosiła 6,5 miljo-

na funtów, a płace robocze sięgały ŁP. 1,9 miljona. Przemysł palestyński aczkolwiek wykazał wielkie postępy w roku ubiegłym, jednak napotykał on na drodze swego rozwoju na wielkie trudności. Dumping japoński i niemiecki stały się plagą dla produkcji krajowej. Japonja rozwinęła w Palestynie, jak wogóle w krajach Bliskiego Wschodu olbrzymią propagandę handlową. Pozatem Japonja uruchomiła linje okrętowe między portami japońskiemi a Bliskim Wschodem. Zwalczanie dumpingu japońskiego przez sfery gospodarcze Palestyny nie odniosły dotychczas pożądanego skutku. Przemysł palestyński odczuwał w roku ubiegłym brak wykwalifikowanych sił roboczych. Poczynione interwencje przemysłowców w sprawie zniesienia ograniczeń imigracyjnych, nie odniosły należytego skutku. Wspomnieć należy o zamierzeniach Związku Przemysłowców, dotyczących podniesienia wartości produkcji palestyńskiej. Zadaniem przemysłu palestyńskiego w latach najbliższych będzie pozyskanie wewnętrznego rynku zbytu. Przemysłowcy palestyńscy będą musieli domagać się od rządu mandatowego specjalnej opieki nad przemysłem palestyńskim, będą musieli wyjednać u rządu zniesienia opłat celnych ze surowców, sprowadzanych dla celów przemysłowych i obniżenia kosztów przewozowych przy eksporcie gotowych fabrykatów zagranicę.

W ogólnym rozwoju gospodarki palestyńskiej w r. 1934 ruch budowlany dotrzymywał kroku w całej pełni. Był on szczególnie intensywny w Tel-Awiwie i Hajfie, w miastach, które stale wchłaniają coraz to nowe zastępy imigrantów. O wielkości ruchu budowlanego Tel-Awiwu świadczy poniższa tabelka.

Ruch budowlany w Tel-Awiwie w okresie wrzesień 1933 — lipiec 1934.

Miesiąc	Ilość udzielonych zezwoleń na budow.	Obszar zabudowany w m^2
wrzesień	174	36,773
październik	179	36,262
listopad	199	37,772
grudzień	214	38,640
styczeń	—	50,774
luty	194	33,071
marzec	180	34,317
kwiecień	192	34,625
maj	160	34,539
czerwiec	156	35,131
lipiec	191	39,297

Kapitały zainwestowane w budownictwie palestyńskiem w r. 1934 wyniosły ŁP. 5.800.000, a płaca robocza ŁP. 1.750.000. W ciągu ostatnich 3-ch lat, w trzech największych miastach Palestyny, mianowicie w Jerozolimie, Tel-Awiwie i Hajfie zainwestowano w budownictwie ŁP. 8 miljonów. Trzy największe te miasta wykazują w związku z przypływem nowych imigrantów stały wzrost ludności o czem świadczy następująca tabelka:

Ilość mieszkańców w trzech największych miastach Palestyny.

	1932 r.	1931 r.	1934 r.
Jerozolima	63,000	92,000	110,000
Tel-Awiw	15,000	46,000	100,000
Hajfa	25,000	50,000	70,000

Należy przypuszczać, że ruch budowlany we wspomnianych 3-ch miastach, jak i w innych miejscowościach Palestyny nadal utrzyma się na dotychczasowym poziomie, a może nawet i wzrośnie, gdyż już w najbliższym roku natężenie fali imigracyjnej będzie większe i wyniesie prawdopodobnie conajmniej 60.000 osób. Należy również wziąć pod uwagę i to, że w Palestynie w każdym pokoju mieszka przeciętnie od 2½ do 3 osób. Ponieważ ruch budowlany nie zaspakaja głodu mieszkaniowego, przeto wzrosło znacznie komorne. Obecnie wynosi ono przeciętnie od 20% do 40% zarobku lokatora. Władze municypalne Tel-Awiwu uważały za stosowne przedłużyć prawomocność rozporządzenia w sprawie ochrony lokatorów, rozciągając je pozatem i na sklepy i przedsiębiorstwa przemysłowe.

W r. 1934 nastąpiła znaczna intensyfikacja rolnictwa palestyńskiego i to zarówno żydowskiego, jak i arabskiego. Wprowadzono szereg ulepszeń i zaprowadzono nowe gałęzie produkcji rolnej, dotychczas nieznane w Palestynie. Tendencja przejścia od gospodarki ekstensywnej do intensywnej, która zaznaczyła się już w poprzednich trzech latach, w roku ubiegłym wzmogła się jeszcze bardziej. Zbiór tegoroczny był bardzo pomyślny zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Zbiór pomarańczy, gruszek, jabłek, winogron i fig był bardzo obfity, gorszy zaś był zbiór moreli i brzoskwiń. Za eksportowane owoce osiągnięto dobre ceny z wyjątkiem grejpfrutów. Szczególnie wielki rozwój wykazały w roku ubiegłym plantacje pomarańczowe. Obszar plantacyj pomarańczowych, należących do Żydów, wzrósł w r. 1934 do 145.000 dunamów. W r. 1924 obszar żydowskich plantacyj pomarańczowych w Palestynie, wynosił zaledwie 12.000 dunamów. Plantacje pomarańczowe należące do Żydów wzrosły więc

w okresie lat 10-ciu 12-krotnie. Wraz z wzrostem obszarów plantacyj pomarańczowych, wzrósł też i eksport pomarańczy z Palestyny. I tak, gdy w sezonie 1931/32 eksportowano 3.764.039 skrzyń, przyczem 40% z pardesów żydowskich, czyli 1,5 miljona skrzyń, to już w sezonie 1933/34 eksportowano 5.414.000 skrzyń, w tem 55% z plantacyj żydowskich, czyli 3 miljony skrzyń. W bieżącym sezonie 1934/35 eksport ten wzrośnie najprawdopodobniej do 6 miljonów skrzyń, przyczem udział żydowskich plantatorów w tym eksporcie wyniesienie już 60%. Dane te wskazują na przewagę udziału Żydów w tej gałęzi produkcji rolnej. Należy jednak podkreślić coraz większe inwestycje ze strony Arabów w tej gałęzi produkcji. I tak w roku bieżącym obszar nowozałożonych plantacyj arabskich jest prawie równy obszarowi nowych plantacyj żydowskich. Pozatem Arabowie w roku ubiegłym zaprowadzili również w swych wioskach uprawę innych rozmaitych owoców, jak winogron, jabłek, fig, gruszek i t. p. Arabowie wykazali również wielkie zainteresowanie dla rozwoju warzywnictwa. I tak gdy w r. 1933 arabskie obszary pod uprawę warzywa wynosiły 30.000 dunamów, obecnie dochodzą już one do 45.000 dunamów. Wzrosły również arabskie tereny zajęte pod uprawę kartofli. Podczas gdy w r. 1932 obszar ten wynosił 2.500 dunamów, to obecnie przekracza on 5.000 dunamów. Zaznaczył się również w r. 1934 rozwój hodowli bydła i drobiu. Koloniści, znajdując łatwy zbyt dla swych produktów mlecznych w pobliskich miastach, powiększają ilość krów, przez co zwiększa się produkcja artykułów mleczarskich. Spółdzielnia rolnicza „Tnuwa" sprzedała w roku ubiegłym 9 miljonów litrów mleka i nie była w stanie zaspokoić całkowitego zapotrzebowania konsumentów. Hodowla drobiu w roku 1934 również bardzo się rozszerzyła i ma przed sobą jeszcze wielkie widoki rozwoju. Sfery gospodarcze Palestyny czynią starania, aby coraz bardziej zintensyfikować gospodarkę rolną. Chodzi przedewszystkiem o powiększenie produkcji warzyw, owoców i produktów mlecznych. Zapotrzebowanie bowiem na te artykuły stale wzrasta, w związku z napływającą falą imigracji. Rząd palestyński przedsięział w r. 1934 szereg kroków w kierunku podniesienia poziomu gospodarstw rolnych. Niestety zainteresowania jego dotyczyły tylko gospodarki arabskiej. Wydział Rolnictwa rządu palestyńskiego udzielał fellachom pożyczek na przeprowadzenie koniecznych inwestycyj. Rząd palestyński przeprowadził energiczną propagandę wśród rolników arabskich na rzecz uprawy kartofli, których import roczny wynosił ŁP. 45.000. Pozatem rząd dla pobudzenia inicjatywy rolników w kierunku podniesienia jakości owoców, udzielał specjalne nagrody za najpiękniejsze owoce. Rząd palestyński popierał również arabską wystawę winogron w Chebronie. Jak już wspomnieliśmy, rolnicy żydowscy nie korzystali z żadnych rządowych zapomóg.

Agencja Żydowska w r. 1934 wykazała ożywioną działalność w kierunku ustabilizowania bytu żydowskich osiedli w kraju, poczyniła szereg kroków w kierunku racjonalizacji i intensyfikacji gospodarki rolnej w Palestynie. Żydowskie stacje doświadczalne przyczyniły się w znacznym stopniu do podniesienia poziomu produkcji rolnej. W roku 1934 przeprowadzono szereg prac geologicznych i geodezyjnych. Poczyniono również kroki w kierunku rozbudowy rybołóstwa i pszczelnictwa.

Rolnictwo palestyńskie ma przed sobą wielką przyszłość. Przejście z gospodarki ekstensywnej do intensywnej staje się nakazem chwili, wobec małych stosunkowo terenów kolonizacyjnych, czekających na miljony Żydów. W roku 1934, dzięki inicjatywie Agencji Żydowskiej, powiększono prace wiertnicze, wybudowano szereg nowych studzien i wielkie połacie ziemi uczyniono zdatnemi pod plantacje. Zdobycie nowych rynków zbytu dla pomarańczy, umożliwi dalszą intensyfikację gospodarki rolnej w Palestynie.

Należy wszakże przestrzec przed jednostronną monokulturą rolną w Palestynie, która przy niesprzyjających warunkach zewnętrznych może wywołać kryzys w kraju. Rolnictwo palestyńskie winno przedewszystkiem być nastawione na zaspokojenie potrzeb rynku wewnętrznego i jaknajbardziej uniezależnić się od wpływu konjunktury zagranicznej. Przyczyniłoby to się również do utrzymania w kraju miljonowych kwot.

Handel Palestyny w r. 1934 wykazał znaczne ożywienie. Wzrósł zarówno eksport jak i import. Dysproporcja między eksportem a importem Palestyny jest nadal zatrważająca. Nie mamy jeszcze dokładnych danych co do importu Palestyny za r. 1934, ale według przypuszczeń wyniósł on w roku ubiegłym około 16 miljonów funtów. Dla zilustrowania wzrostu importu Palestyny w r. 1934 podajemy poniższą tabelkę.

Ogólny import Palestyny w latach 1929—34.

R o k	Ł.P.
1929	7,166,593
1930	6,985,258
1931	5,940,000
1932	7,768.000
1933	11,123,489
1934 (1/2 roku)	7,046,258

W/g oficjalnych danych za pierwsze półrocze 1934 r. okazuje się, iż głównym eksporterem do Palestyny nadal była Anglja, której udział

w ogólnym imporcie Palestyny wynosił ŁP. 1.380.021, na drugiem miejscu stały Niemcy — ŁP. 858.744, następnie Stany Zjednoczone A. P. — ŁP. 591.227, Rumunja — ŁP 380.898.

Rok 1934 odznaczył się również dużym wzrostem eksportu Palestyny. I tak w pierwszem półroczu tegoż roku eksport Palestyny wynosił ŁP. 2.458.919, a więc prawie tyle co eksport za cały r. 1933, wynoszący ŁP. 2.591.617.

Wzrost ten jest jednak niezadawalający w porównaniu ze stałym wzrostem importu Palestyny. Dla wykazania wzrostu eksportu Palestyny w r. 1934, podajemy poniższą tabelkę:

Ogólny eksport Palestyny w latach 1929—1934.

1929	ŁP. 1,554,262
1930	„ 1,896,095
1931	„ 1,572,061
1932	„ 2,381,491
1933	„ 2,591,617
1934 (1/2 roku)	„ 2,458,919

Ta zatrważająca dysproporcja pomiędzy eksportem a importem Palestyny, powstała naskutek wyjątkowej sytuacji, w jakiej znajduje się handel zagraniczny Palestyny. Według postanowień mandatu palestyńskiego wszyscy członkowie Ligi Narodów korzystają z równych praw w dziedzinie wymiany towarowej z Palestyną. Palestyna stoi otworem dla wszystkich tych właśnie państw i nie ma żadnych podstaw prawnych do wprowadzenia specjalnych ceł ochronnych. Palestyna nie może stosować żadnych środków represyjnych wobec państw u niej nic niekupujących, jest więc pozbawiona możności prowadzenia racjonalnego handlu kompensacyjnego.

Dla zobrazowania aktywności sfer gospodarczych Palestyny wspomnieć należy o Targach Lewantyńskich, które odbyły się w Tel-Awiwie w r. 1934. Wzięło w nich udział 500 wystawców palestyńskich oraz 1.650 zagranicznych z 28 państw; prócz tego Targi Lewantyńskie ściągnęły tysiące przedstawicieli sfer gospodarczych całego świata. Zeszłoroczne Targi Lewantyńskie podniosły bardzo znaczenie handlowe Palestyny, uczyniły z niej główny ośrodek zainteresowania państw europejskich i amerykańskich na Bliskim Wschodzie. O rozwoju gospodarczym kraju w roku 1934 świadczyć może również ruch okrętowy w tym okresie. W ciągu 9 miesięcy 1934 r. przybyło do portu jaffskiego 1.560 statków o ogólnym tonażu

1.825.782 tonn. W tym samym okresie przybyło do portu hajfskiego 1.490 statków o ogólnym tonażu 2.556.000 tonn.

We wspomnianym okresie pierwszych 9 miesięcy 1934 r. wyładowano w porcie hajfskim i jaffskim 778.608 tonn towaru, podczas gdy w tym samym okresie 1933 r. tylko 522.074 tonn. W r. 1934 zaznaczył się również wzrost załadunku towarów, co świadczy o wzroście eksportu. I tak w pierwszych dziewięciu miesiącach 1934 r. załadowane towary w portach jaffskim i hajfskim ważyły 169.565 tonn, podczas gdy w tym samym okresie roku 1933 ważyły one 120.742 tonn. Warto również wspomnieć, iż w roku ubiegłym rząd palestyński poczynił poważne kroki w kierunku usprawnienia dróg komunikacyjnych. Pozatem w roku ubiegłym powstało w Palestynie żydowskie towarzystwo okrętowe, które będzie utrzymywać stałą komunikację między portami włoskiemi a palestyńskiemi. Towarzystwo to tworzy niejako zaczątki przyszłej floty żydowskiej.

Dojrzał również projekt wybudowania linji kolejowej Hajfa — Bagdad, a to zarówno ze względów strategiczych jak i handlowych. Palestyna staje się coraz bardziej krajem o charakterze handlowo-tranzytowym. Sfery gospodarcze Persji lansują obecnie myśl utworzenia z portu hajfskiego portu tranzytowego dla Persji.

O pomyślnej sytuacji gospodarczej Palestyny w r. 1934 świadczy również wzrost nadwyżek budżetowych rządu palestyńskiego. Rezerwy kasowe rządu stale wzrastały i podczas, gdy 31 marca 1933 r. wynosiły ŁP. 1.230.295 w dniu 31 marca r. 1934 wynosiły już one ŁP. 2.510.932. W następnych miesiącach 1934 r. rezerwy te coraz się zwiększały, tak iż na dzień 1-szy listopada tegoż roku wynosiły one ŁP. 3.654.280.

W r. 1934 wzrosły również dochody rządu palestyńskiego w znacznym stopniu. Wzrost ten nastąpił nie jako rezultat silniejszego nakręcenia śruby podatkowej, ani też wskutek podwyższania opłat celnych, lecz był wynikiem zwiększonej imigracji oraz intensywnej kolonizacji żydowskiej. W roku ubiegłym dał się również zaznaczyć wzrost obiegu pieniężnego w Palestynie. I tak, gdy na dzień 1 kwietnia 1933 obieg ten wynosił ŁP. 2.821.664, to już na dzień 1 kwietnia 1934 r. wynosił on ŁP. 4.069.664, a przy końcu roku (na dzień 1 grudnia 1934 r.) — ŁP. 4.556.964.

Reasumując treść omawianego zagadnienia, wypadnie powtórzyć co następuje. Rok 1934 pozostawał pod znakiem ogólnego rozwoju gospodarczego kraju. Dalszy rozwój gospodarki palestyńskiej uzależniony będzie od szeregu czynników, z pośród których najważniejszym i najbardziej istotnym jest imigracja, sprowadzająca ze sobą zarówno konsumentów jak i kapitały. Należy więc przypuszczać, iż najbliższe lata również stać będą pod znakiem walki o rozszerzenie imigracji żydowskiej do Palestyny. Chcąc zachować pomyślny stan gospodarczy kraju i przedłużyć okres ożywienia

konjunkturalnego, należy pozatem przeprowadzić szereg koniecznych ulepszeń w gospodarce krajowej. Jednostronne inwestycje w rolnictwie, zmierzające poniekąd do monokultury pomarańczowej, winny być zastąpione przez odpowiednią rozbudowę i innych gałęzi produkcji rolnej. To samo dotyczy jednostronnych inwestycyj w budownictwie miejskiem. Nie należy uzależniać ogólnego rozwoju gospodarki krajowej od chwilowej pomyślnej konjunktury dla jednej gałęzi produkcji i w ten sposób w momencie kryzysu narazić życie gospodarcze kraju na załamanie się. Obecna rozbudowa gospodarki palestyńskiej, krocząca po linji najmniejszego oporu i pragnąca przytem uzyskać jaknajwiększe korzyści, musi zmienić swój kierunek, musi oprzeć się na zdrowych podstawach, chociażby kosztem zmniejszonych zysków. Pozatem w istniejących gałęziach gospodarki należy przeprowadzić ulepszenia i racjonalizację produkcji. Dla najważniejszego artykułu eksportowego Palestyny — pomarańczy — należy znaleźć jaknajdogodniejsze możliwości taniego i szybkiego transportu, aby uczynić go zdolnym do konkurencji na rynkach światowych.

Po nakreśleniu wytycznych w rozwoju życia gospodarczego Palestyny w latach najbliższych, należy stwierdzić, że ogólna rozbudowa kraju oraz ożywienie konjunkturalne Palestyny w znacznej mierze zależeć będą od politycznego nastawienia rządu mandatowego.

Adw. B. ARKIN

STOSUNKI PRAWNE W PALESTYNIE

Palestyna jest krajem, gdzie ścierają się wpływy różnych kultur i różnych epok historycznych, gdzie po dzień dzisiejszy możliwe jest współistnienie zupełnie różnych form bytowania ludzkiego we wszelkich dziedzinach. Zakłady elektryfikacyjne Rutenberga, potężne dzieło nowoczesnej techniki, dostarczające nieprzebranych zasobów energji elektrycznej całej Palestynie, znajduje się w bezpośredniem sąsiedztwie z osiedlami ludzkiemi, wegetującemi w najprymitywniejszych warunkach bytu. Obok wspaniałych maszyn i turbin nędzne chałupy, a w nich ludzie, posługujący się narzędziami pracy, które nie uległy żadnym zmianom od tysięcy lat, i żyjący w taki sam sposób w jaki przodkowie ich żyli i pracowali od czasów niepamiętnych.

Oto obraz współczesnej Palestyny, obraz charakterystyczny dla wszystkich dziedzin życia ekonomicznego i kulturalnego, obraz, który widzimy również w życiu prawnem Palestyny. Życie to pełne jest kontrastów,

a ustrój prawny kraju, całokształt norm prawnych, obowiązujących w Palestynie, jest syntezą i mieszaniną tylu różnych wpływów i kultur, jak wszystkie inne przejawy życia palestyńskiego.

Aż do roku 1917, gdy Palestyna w czasie wojny światowej została okupowana przez anglików, stanowiła ona część cesarstwa tureckiego. Pod względem administracyjnym tworzyła Palestyna kilka wilajetów — tureckich okręgów administracyjnych, a w dziedzinie prawa cywilnego, handlowego, karnego, administracyjnego oraz procedury sądowej obowiązywały w Palestynie ustawy tureckie tak samo, jak na całem terytorjum ówczesnej Turcji.

Ustawodawstwo tureckie nosiło charakter mieszany. Obok przepisów prawnych, mających swe źródło w muzułmańskiem prawie religijnem, opartem na Koranie, oraz zwyczajowego prawa staroture ckiego, obowiązywały w Turcji — mniej więcej od roku 1860—1880 — normy prawne, stanowiące recepcję prawa europejskiego, w pierwszym rzędzie francuskiego. Recepcja ta odbywała się w Turcji inaczej, niż np. w swoim czasie uzyskał moc obowiązującą na terenie b. Królestwa Kongresowego francuski kodeks cywilny (Kodeks Napoleona), a więc nie przez uznanie odnośnych kodeksów europejskich za obowiązujące w Turcji. Reforma ta odbyła się w Turcji w ten sposób, że rząd turecki, dążąc do zeuropeizowania stosunków w Turcji, wprowadził własne kodeksy, stanowiące zespolenie dawnych praw tureckich z prawami europejskiemi, a właściwie francuskiemi. W ten sposób zostały stopniowo wprowadzone w Turcji, a tem samem i w Palestynie, kodeksy w dziedzinie prawa cywilnego, handlowego, karnego oraz procedury cywilnej i karnej. W tym samym okresie powstało tureckie prawo ziemskie (gruntowe), stanowiące skodyfikowane prawo staroture ckie, zmodernizowane w bardzo niewielkim zakresie.

Obok tych zasadniczych tureckich norm prawnych należy zaznaczyć, że prawo tureckie obowiązywało jedynie obywateli tureckich, natomiast cudzoziemcy podlegali sądownictwu własnych konsulów, wymierzających sprawiedliwość wedle ustaw odnośnych państw, przez danych konsulów reprezentowanych. Był to t. zw. system kapitulacji, wynikły ze słabości i bierności władz tureckich.

Taki stan prawny zastały angielskie władze okupacyjne w roku 1917 na terenie Palestyny. Zgodnie z ogólnie przyjętemi zasadami międzynarodowego prawa wojennego, jak również w myśl konwencyj haskich, władze angielskie utrzymywały w mocy na okupowanem terytorjum Palestyny wszystkie przepisy prawne, jakie obowiązywały w okresie rządów tureckich. Niezależnie jednak od tego jeszcze przed zakończeniem działań wojennych, jak również i w latach następnych, władze angielskie wprowadziły niektóre zmiany w ustawach tureckich, obowiązujących w Palestynie. Zmia-

ny te dotyczyły szczególnie procedury sądowej i zmierzały do skrócenia i uproszczenia postępowania sądowego.

W lecie 1920 roku został w Palestynie utworzony zarząd cywilny, który przystąpił do wydawania całego szeregu nowych ustaw, stanowiących przeważnie odpowiedniki odnośnych ustaw angielskich z bardzo nieznacznemi zmianami, dostosowanemi do potrzeb kraju.

Po zatwierdzeniu przez Ligę Narodów mandatu angielskiego nad Palestyną (konferencja w San-Remo) została w roku 1922 ogłoszona zasadnicza ustawa, normująca sytuację prawną Palestyny (Palestine Order in Council 1922). Ustawa ta przypomina ustawy konstytucyjne, istniejące w innych krajach, i stanowi dotychczas podstawę ustroju prawnego Palestyny. Zasadnicza ta ustawa reguluje sprawę mocy obowiązującej ustaw, które istniały w chwili wydania ustawy z 1922 roku, i normuje tryb wydawania ustaw w przyszłości. Jako zasadę ustawa z roku 1922 stanowi, że zostają utrzymane w mocy wszystkie ustawy tureckie, wydane przed 1 listopada 1914 roku, t. zn. przed dniem przystąpienia Turcji do wojny światowej, jak również te z pośród ustaw tureckich, wydanych po tej dacie, które zostały specjalnie wymienione, jako nadal obowiązujące. Pozatem ustawa z roku 1922 uznała za obowiązujące ustawy, wydane przez władze angielskie od chwili okupacji kraju, zarówno przez władze wojskowe, jak i przez zarząd cywilny, z wyjątkiem jedynie tych ustaw, które zostały wyraźnie wymienione, jako uchylone. Odnośnie do wydawania nowych ustaw w przyszłości ustawa zasadnicza z roku 1922 przewiduje wprowadzenie specjalnej instytucji ustawodawczej. Instytucja taka nie została dotychczas wprowadzona, a, mamy nadzieję, że powstanie ona dopiero z chwilą istnienia trwałej większości żydowskiej w Palestynie. Obecnie nowe ustawy są w Palestynie wydawane przez Wysokiego Komisarza po zaopinjowaniu przez radę przyboczną, złożoną z wysokich urzędników, dyrektorów departamentów rządu palestyńskiego.

Omawiana zasadnicza ustawa z roku 1922 normuje kwestję organizacji sądownictwa palestyńskiego. Zgodnie z tą ustawą zostały w Palestynie wprowadzone sądy pokoju, sądy okręgowe, sądy ziemskie, sąd najwyższy oraz sądy religijne.

Właściwość sądów pokoju w sprawach cywilnych obejmuje sprawy, w których przedmiot sporu nie przekracza 100 funtów, a w sprawach karnych, o ile chodzi o przestępstwa, zagrożone karą więzienia do jednego roku lub grzywną do 100 funtów.

Sądy okręgowe sądzą w sprawach cywilnych i karnych, gdy nie jest właściwy sąd pokoju, a nadto, jako instancja odwoławcza, w sprawach, w których w pierwszej instancji sądził sąd pokoju.

Sądy ziemskie właściwe są do rozpoznawania sporów w zakresie sto-

sunków ziemskich i rolnych. Sądy te są stopniowo likwidowane i ich czynności przejmują sądy okręgowe.

Sąd najwyższy w Jerozolimie jest instancją apelacyjną od wyroków, wydawanych w pierwszej instancji przez sądy okręgowe i ziemskie zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych. W sprawach cywilnych, w których przedmiot sporu przekracza 500 funtów, dopuszczalna jest kasacja do sądu najwyższego przy Radzie Królewskiej (Privy Council) w Londynie. W sprawach poniżej 500 funtów sąd najwyższy w Jerozolimie jest ostatnią instancją sądową.

Właściwość sądów religijnych (żydowskich, muzułmańskich i chrześcijańskich) obejmuje sprawy małżeńskie, rozwodowe, alimentarne, potwierdzanie testamentów i t. d.

Ustawa z roku 1922 zniosła system kapitulacji, wobec czego cudzoziemcy podlegają w Palestynie sądom krajowym.

W ciągu kilkunastu lat rządów angielskich w Palestynie władze mandatowe, dążąc do uporządkowania obowiązujących przepisów prawnych i dostosowania ich do zmienionych warunków gospodarczych, wprowadziły znaczną liczbę nowych ustaw we wszystkich dziedzinach prawnych. Nowe te ustawy zostały z niewielkiemi zmianami zapożyczone z analogicznych przepisów, obowiązujących w Anglji, i wprowadzone zostały przedewszystkiem w dziedzinie prawa handlowego.

Podstawą palestyńskiego prawa cywilnego jest turecki kodeks cywilny — Mejelleh. Kodeks ten stanowi zespolenie dawnych przepisów muzułmańskich, opartych na Koranie, z przepisami francuskiego kodeksu cywilnego, Kodeksu Napoleona. W treści swej Mejelleh obejmuje liczne normy natury ogólnej, wyjaśniając znaczenie i cele prawa w ogólności, rodzaje i sposoby interpretowania ustaw, walory osobiste, jakie winni posiadać sędziowie i t. p. W swej części zasadniczej Mejelleh zawiera całokształt prawa zobowiązaniowego oraz niektóre przepisy z dziedziny procedury cywilnej. Prawo osobowe, małżeńskie i spadkowe nie jest objęte przez Mejelleh, gdyż działy te, jako pozostające w jurysdykcji sądów religijnych, zostały unormowane ustawami religijnemi poszczególnych wyznań. Sposób wyłożenia poszczególnych norm prawnych w Mejelleh odbiega od europejskich kodeksów cywilnych. W pierwszym rzędzie należy podkreślić częste przytaczanie licznych przykładów wyjaśniających oraz zamieszczenie w Mejelleh norm nietylko prawnych, lecz raczej natury religijno-moralnej. Mejelleh obowiązuje w Palestynie do chwili obecnej prawie bez żadnych zmian, a podkreślić należy, że prócz Palestyny zostało utrzymane w mocy tylko w Syrji, Iraku i na Cyprze, natomiast przestało obowiązywać we współczesnej Turcji, gdzie Kemal-Pasza w toku swej akcji reformatorskiej wprowadził jako obowiązujący szwajcarski kodeks cywilny.

W dziedzinie prawa handlowego obowiązywał w Palestynie w pierwszym okresie rządów angielskich turecki kodeks handlowy, będący dosłownym prawie przekładem francuskiego kodeksu handlowego, tego samego kodeksu, który — ze znacznemi zresztą zmianami—obowiązywał na terenie b. Królestwa Kongresowego aż do dnia 1 lipca 1934 roku. Z kodeksu tego zostały obecnie w Palestynie utrzymane w mocy bardzo nieliczne działy. Przedewszystkiem zostały uchylone i zastąpione nowemi ustawami te działy kodeksu handlowego, które obejmowały prawo wekslowe i czekowe oraz przepisy o spółkach handlowych. Władze angielskie, uważając, że prawo handlowe jest tą dziedziną, w której w pierwszym rzędzie winny znaleźć wyraz zmienione warunki gospodarcze kraju, wprowadziły w Palestynie ustawy, będące odpowiednikami ustaw angielskich. Pozostał w mocy dział tureckiego kodeksu handlowego o prawie upadłościowem, lecz i w tej dziedzinie został już ogłoszony projekt nowego prawa upadłościowego, oparty na wzorach angielskich. Projekt ten ma uzyskać moc obowiązującą w niedługim czasie.

Prawo ziemskie jest najbardziej bodaj skomplikowanym działem prawa palestyńskiego, a ze względu na olbrzymi ruch w obrocie własnością rolną i miejską — działem najważniejszym ze stanowiska praktycznego. W dziedzinie prawa ziemskiego obowiązuje w dalszym ciągu prawo tureckie, do którego władze angielskie wprowadziły szereg uzupełnień i zmian. Podstawy tureckiego systemu ziemskiego pozostały niezmienione do chwili obecnej, a w szczególności obowiązuje w dalszym ciągu podział gruntów na kilka kategoryj, których rozróżnianie jest konieczne w codziennem życiu praktycznem.

Pierwszą kategorję stanowią ziemie „mulk", czyli ziemie, gdzie pełna własność należy do osób prywatnych. Jest to ziemia w miastach oraz wewnątrz osiedli wiejskich, nadto grunta, uznane jako „mulk" na zasadzie specjalnych zarządzeń władzy, oraz ziemie, nadane przez rząd na własność osobom prywatnym pod warunkiem opłacania specjalnych podatków.

Do drugiej kategorji należą ziemie „miri", w których własność należy do rządu, a tylko prawo użytkowania do osób prywatnych. Do tej kategorji zaliczone są ziemie, które nie były uprawniane lub użytkowane przez właścicieli w ciągu 3 lat i wskutek tego przeszły na własność rządu (t. zw. miri-machlul) oraz ziemie, nie będące niczyją własnością, przejęte następnie przez rząd, a które przeszły później w użytkowaniu osób prywatnych wzamian za pewną opłatę na rzecz rządu (t. zw. tabu). Zezwolenie na uprawianie takiej ziemi, względnie na użytkowanie w inny sposób ziemi z kategorji „miri", nazywa się kuszanem, która to nazwa pozatem oznacza zaświadczenie o wpisaniu odnośnego zezwolenia do księgi hipotecznej. Najbardziej rozpowszechnioną kategorją gruntów w Palestynie są to ziemie

„miri“, stąd też jest tak ważną sprawa kuszanów, które pod względem praktycznym mają taką samą moc, jak tytuł pełnej własności.

Dalszą ważną kategorją gruntów w Palestynie są ziemie t. zw. „wakf“, czyli ziemie, należące do instytucyj religijnych: żydowskich, muzułmańskich lub chrześcijańskich. Ziem tej kategorji jest stosunkowo bardzo wiele i dzielą się one na kilka rodzajów.

Palestyńskie prawo ziemskie zawiera nadto bardzo szczegółowe i skomplikowane przepisy, dotyczące obrotu własnością ziemską różnego rodzaju.

W dziedzinie prawa karnego obowiązuje w Palestynie turecki kodeks karny, którego przepisy podobne są nieco do kodeksu francuskiego. Jest rzeczą charakterystyczną, że część szczegółowa tego kodeksu poświęca niewspółmiernie dużo miejsca przepisom o łapownictwie, przyczem przepisy te rozbudowane są z nadzwyczajnie kazuistyczną szczegółowością; natomiast część ogólna kodeksu karnego jest niezmiernie lakoniczna. Turecki kodeks karny już w niedługim czasie utraci moc obowiązującą w Palestynie i zostanie zastąpiony przez nowy palestyński kodeks karny, którego projekt, wzorowany na zasadach angielskich, został już ogłoszony.

Przepisy dawnych tureckich kodeksów o procedurze cywilnej i karnej obowiązują w dalszym ciągu z pewnemi zmianami, wprowadzonemi przez władze mandatowe. Zmiany nastąpiły głównie w dziedzinie postępowania karnego, gdzie wprowadzono angielskie zasady o śledztwie sądowem, przewidujące m. inn. jawność postępowania śledczego oraz rozprawę śledczą, której celem jest wydanie postanowienia bądź o umorzeniu postępowania karnego, bądź też o wyznaczeniu rozprawy głównej.

Niezależnie od powyższych podstawowych dziedzin prawnych angielskie władze mandatowe wydały pokaźną liczbę ustaw i rozporządzeń, regulujących dziedzinę prawa administracyjnego. Przepisy te są w przeważnej części podobne do odpowiednich ustaw angielskich, jednakże w znacznym stopniu uwzględniają zarówno specyficzne potrzeby i sytuację kraju, jak i całokształt obowiązującego w Palestynie systemu prawnego.

Ciekawy jest tryb wydawania nowych ustaw w Palestynie. Władza ustawodawcza należy do rządu, który jednak przed wydaniem każdej ważniejszej ustawy ogłasza ją początkowo, jako projekt (bill), a następnie po zaznajomieniu się z opinją społeczeństwa i wysłuchaniu głosów osób zainteresowanych rząd nadaje danemu projektowi moc ustawy. W ten sposób zostały ogłoszone projekty kodeksu karnego oraz prawa upadłościowego. Zarówno projekty, jak i same ustawy, ogłaszane są w Dzienniku Urzędowym (Official Gazette) rządu palestyńskiego, który ukazuje się w trzech wydaniach, odpowiadających 3 językom urzędowym Palestyny: hebrajskim, angielskim i arabskim.

Chcąc scharakteryzować prawo, obowiązujące na terenie Palestyny, należy stwierdzić, że stanowi ono przejaw owej kontrastowości i niejednolitości, które są właściwe całemu życiu palestyńskiemu. Normy prawne muzułmańskie i staroturecki, normy religijne różnych wyznań, prawo francuskie, recypowane przez prawodawcę tureckiego w okresie reform w Turcji, i wreszcie nowe ustawy palestyńskie, stanowiące z jednej strony recepcję prawa angielskiego, a z drugiej, będące odzwierciedleniem stosunków w samej Palestynie, — wszystko to tworzy system prawny niezmiernie ciekawy zarówno dla teoretyka, jak i dla praktyka, system wielce oryginalny i niezwykły, jak zresztą wszystko, co nas tak w Palestynie uderza i zastanawia.

Dr. A. MARCUS

PRZEMYSŁ METALURGICZNY W PALESTYNIE

Palestyna, jak wiadomo, nie posiada żelaza, ani węgla. Pra-produkcja więc przemysłu żelaznego nie mogła się tam rozwinąć. Opierając się na badaniach geologicznych, przeprowadzonych dotychczas, możemy śmiało stwierdzić, że prócz żelaza również i innych metali niema w Palestynie w ilościach odpowiednich dla ich rentownej eksploatacji. W Palestynie nie możemy zatem otrzymać metali potrzebnych do pierwszego stopu. Istnieje wprawdzie możliwość otrzymania w Palestynie żelaza i innych metali drugiego stopu, lecz to w ograniczonych ilościach. W Palestynie wytworzyła się paradoksalna sytuacja, iż tam nie istnieje normalny handel śrutem żelaznym i starym metalem, mimo, iż na całym świecie Żydzi są pionierami i organizatorami tej dziedziny handlu. Bez takiego handlu niema żadnych możliwości rozwoju przemysłu metalurgicznego w Palestynie. Związane jest to również z tem, iż ceny odpadków metalowych i śrutu są bardzo niskie na rynkach światowych. Takie kształtowanie się cen czyni zbieranie tych materjałów nieopłacalne, przez co też handel odpadkami metalowemi nie rozwijał się na terenie Palestyny.

Ostatnio imigranci Żydzi niemieccy zorganizowali handel starem żelazem, posługując się przytem swemi dawnemi stosunkami w międzynarodowem życiu gospodarczem. Ceny na odpadki żelazne dotychczas nie podniosły się jeszcze, a mimo to Żydzi niemieccy rozwijają tę gałąź handlu w zrozumieniu jego znaczenia dla uprzemysłowienia kraju, oraz zysków, które niebawem płynąć będą z tego rodzaju działalności gospodarczej.

W związku z tem podamy kilka cyfr:

Palestyna importowała w 1931 r. blachy, druty, rury i odlewy za ŁP. 282.000, zaś w r. 1933 za ŁP. 688.000, a w połowie roku 1934 import tych materjałów osiągnął już sumę 495.000. Przypuszczać należy, iż ogólna suma „inwestycyj żelaznych" wynosiła w r. 1931 około ośmiu tys. tonn. W roku 1931 nastąpił wzrost do 70 tys. tonn, zaś w roku 1934 sięgnęły „inwestycje żelazne" okrągłych 100 tys. tonn. Przeszło 40% tego żelaza zostaje natychmiast po stopnieniu i przeróbce zużyte przy budowie domów. Chodzi tu zwłaszcza o żelazo używane do żel-betu, odznaczające się specjalną trwałością. Z drugiej strony nie uwzględnione zostały „inwestycje żelazne", polegające na imporcie narzędzi i maszyn wszelkiego rodzaju, których trwałość jest naogół b. mała i waha się od 2 do 15 lat. Faktycznie jednak już w obecnej chwili znajdują się na rynku wielkie ilości śrutu żelaznego, co tłumaczyć się daje brakiem systematycznego eksportu tych materjałów. Należy jeszcze dodać, iż ilość odpadków żelaznych stale się będzie zwiększała ze względu na silny wzrost „inwestycyj żelaza". Możemy wobec tego powiedzieć, iż materjały do stopu, pochodzące z odpadków żelaznych, znajdą się na rynku palestyńskim w dostatecznej ilości. Pewnem jest również, że za kilka lat będziemy mieli dość śrutu ziarnistego, pochodzącego z żelaza walcowanego, potrzebnego do ponownej przeróbki. Póki nie będzie istniało w Palestynie odpowiednie zapotrzebowanie na te materjały, będą one eksportowane zagranicę.

Zupełnie podobnie przedstawia się sytuacja innych metali, których ilość odpadków jest jeszcze w obecnej chwili b. mała w Palestynie, przyczem stwierdzić jeszcze należy, iż zbieranie tych odpadków staje się coraz bardziej rentowne. Wartość importu metali nieżelaznych do Palestyny wzrosła z ŁP. 46.000 w r. 1931 do ŁP. 103.000 w r. 1933, zaś w połowie r. 1934 wartość tego importu wynosiła ŁP. 75.000.

Stwierdzić należy, że dla minimalnego choćby rozwoju przemysłu metalowego w Palestynie konieczna jest organizacja handlu, zajmującego się dostarczaniem odpadków i starego metalu potrzebnych do drugiego stopu. Co się tyczy obecnego stanu przemysłu obróbek metalowych podkreślić należy, iż uczynione zostały pod tym względem znaczne postępy i że należy przewidywać dalszy rozwój tej gałęzi produkcji. Abstrahując od licznych drobnych i średnich przeważnie zakładów metalowych w Tel-Awiwie i Jaffie organizuje się w obecnej chwili nowe wielkie centrum przemysłu metalowego w Hajfie, którego zalążkiem jest „Palestine Foundries and Metal Works" o kapitale spółkowym 45.000 ŁP. Przedsiębiorstwo to uruchomiło największą odlewnię w Palestynie. Odlewnie metalowe wprawdzie już dawniej istniały w kraju, np. „Jaffa Iron Works", lecz zakłady hajfskie ograniczą się nietylko do odlewów i wkrótce mają one uruchomić walcownię żelaza, pracującą dla rynku wewnętrznego. Ma się tam również walcować

mosiądz i miedź, które są obecnie potrzebne dla celów przemysłowych. W Hajfie powstaje więc ośrodek zupełnie nowej dla Palestyny gałęzi przemysłu żelaznego i innych metali, co oznacza dalszy stopień w rozwoju gospodarki kraju.

Zasadnicze znaczenie posiada fakt, iż w tej grupie przemysłu konieczni są robotnicy o wysokich kwalifikacjach i należytem przeszkoleniu, co pociąga za sobą potrzebę szkolenia rezerw robotniczych. Metoda ta jest także stosowana w zakładach Rutenberga, gdzie istnieje stała konieczność szkolenia rezerw robotniczych. Zakłady metalowe w Hajfie będą wyrabiały nowe części maszyn koniecznych dla zastąpienia już zużytych. Realizacja tych planów posiada decydujące znaczenie dla rozwoju Palestyny, gdyż tylko w ten sposób zorganizować można w Palestynie przemysł metalowy. Przemysł ten będzie wytwarzać głównie narzędzia produkcji, które jak wiadomo, wytwarzane są z żelaza i innych metali. Palestyna nie może zrezygnować z minimalnego przynajmniej przemysłu metalowego ze względu na zwiększające się stale zapotrzebowanie na wytwory przemysłowe, co w konsekwencji wpływa na rozwój przemysłu lokalnego. Nie oznacza to bynajmniej jakichś tendencyj autarkicznych, które w odniesieniu do gospodarki palestyńskiej są absurdem ekonomicznym. Oznacza to jednak, że przynajmniej pewne prymitywne części maszyn i narzędzia muszą być wytwarzane na miejscu, a to ze względu na konieczność uzupełnienia wytartych części maszyn. Stworzenie tego rodzaju przemysłu jest najważniejszem zadaniem palestyńskiej produkcji żelaznej i metalowej i powinno to być zrealizowane w najbliższej przyszłości.

D. HOROWITZ

ZAGADNIENIE OBECNEJ „PROSPERITY" PALESTYNY*)

(em) Musimy zanalizować dopływ kapitałów w r. 1933, by się przekonać, czy ta tak pozytywna dla gospodarki palestyńskiej dysproporcja nadal istnieje. Musimy stwierdzić, czy te gałęzie gospodarki, które nie produkują dla rynku wewnętrznego, nadal wpływają na rozwój przemysłu i gospodarki mieszanej. Musimy stwierdzić, czy inwestycje w ruchu budowlanym i plantacjach nadal przerastają inwestycje poczynione w produkcji, zaspakajające rynek wewnętrzny Palestyny. W ciągu całego roku 1933 trwał dopływ kapitałów do Palestyny. W roku 1932 przybyło do kraju 727 kapitalistów wobec 233 w roku 1931 i 178 w roku 1930. W roku 1933 zaś przybyło do Palestyny 2.491 kapitalistów, by się w tym kraju na stałe osiedlić i kapitały swe na miejscu zainwestować.

Kapitał przeciętny tej kategorji imigrantów jest bardzo duży, jak to wykazują odnośne cyfry. Dla r. 1933 należy przyjąć, iż kapitaliści przywieźli z sobą przeszło ŁP. 7,5 miljona Na początku roku 1933 posiadały banki palestyńskie depozyty na ogólną sumę ŁP. 7—8 miljonów, a w końcu tego roku depozyty sięgnęły już ŁP. 11—12 miljonów. Zrozumiałem jest, iż wzrost depozytów nie można tłumaczyć tylko kapitałami przywiezionemi przez imigrantów, bowiem zaliczone tutaj zostały także kapitały przywiezione przez osoby przebywające zagranicą, a także i przez akumulację kapitałów miejscowych. Import kapitałów jak i ich akumulacja nie mogą się przecież same przez się stać czynnikami pomyślnej konjunktury. Dopływ kapitałów do banków szwajcarskich, holenderskich i francuskich nie stworzył bynajmniej w tych krajach pomyślnej konjunktury. Ostatnio opublikowane zostały opinje niektórych dyrektorów największych banków angielskich, którzy skarżą się na wzrost depozytów, z któremi nie wiedzą co mają zrobić, gdyż niema popytu na pożyczki. Niema zapotrzebowania na kapitały te, bowiem istnieje stagnacja działalności gospodarczej, a możliwości inwestycyjne są bardzo ograniczone.

W Palestynie importowi kapitałów towarzyszy imigracja ludzi. W kraju tym kapitał zmuszony jest do cyrkulacji przez objektywne warunki ekonomiczne Palestyny. Zakres i zestawienie tych inwestycyj sta-

*) Ciąg dalszy. Patrz „Palestyna i Bliski Wschód", Nr. 12, 1934 r. str., 518—522.

nowi jedno z najpoważniejszych zagadnień w gospodarce palestyńskiej. W Palestynie zainwestowano według naszej oceny w r. 1933:

w przemyśle budowlanym	ŁP. 3.300.000
w plantacjach	„ 2.300.000
w przemyśle	„ 600.000
w transporcie	„ 200.000
łącznie	ŁP. 6.400.000

W rachunku tym nie obliczyliśmy ani cen gruntów budowlanych i plantacyjnych, ani też wydatków dla przygotowania terenów pod plantacje. W oszacowaniu tem brak także inwestycyj, włożonych w rolnictwie, nie mamy bowiem żadnych dokładnych danych dla podobnych obliczeń, jednak różnica nie jest zbyt wielka, by mogła zmienić ogólne zestawienie.

Tablica ta wykazuje na podwojenie inwestycyj w r. 1933 wobec roku poprzedniego, mimo, iż wkłady te były także w r. 1932 bardzo znaczne. Proporcja ta jednakże mało co zmieniła się w różnych gałęziach gospodarki krajowej. Inwestycje w ruchu budowlanym nadal wzrosły, tworząc przeszło połowę ogólnej sumy inwestycyjnej. Udział inwestycyj w przemyśle i transporcie zwiększył się cokolwiek, wobec inwestycyj plantacyjnych, jednakże tendencja pozostała ta sama, a w pierwszym rzędzie wyraża się ona w gwałtownym wzroście ruchu budowlanego i plantacyjnego. Są to dziedziny produkcji nastawione na eksport, nie mające nic wspólnego z zaspakajaniem rynku wewnętrznego, mają one na celu tylko wytworzenie środków produkcji, albo też wytworów obliczonych na rynek zewnętrzny. Niema w obecnej chwili żadnego kraju na świecie, gdzieby suma inwestycyj budowlanych stanowiła tak wielki udział w ogólnych inwestycjach krajowych.

W ten sposób przemysł i gospodarka plantacyjna stworzyły dalsze możliwości dla rozwoju przemysłu i rolnictwa wytwarzających dla rynku wewnętrznego. Coprawda udział tych gałęzi w ogólnym rozwoju gospodarki jest bardzo mały. Nas jednakże bardziej interesuje absolutne znaczenie tego, niż względnie mała suma inwestycyj w przemyśle nastawionym na konsumpcję wewnętrzną. Gospodarcza dynamika utworzyła stałą bazę wahań konjunkturalnych, narażonych na mniejsze zmiany. Zwiększenie się konsumpcji bez jednoczesnego wzrostu produkcji wytwarza dla kapitałów nowe możliwości inwestycyjne. Zapotrzebowanie rynku wewnętrznego, z jednoczesnem istnieniem olbrzymich depozytów w bankach tworzy dwa bieguny, z których wydobywa się iskra gospodarczej inicjatywy. Samo przez się jest zrozumiałe, że proces ten ma pewne naturalne granice, za-

kreślone przez możliwości absorbcyjne kraju, jednakże przy obecnem stanie techniki, możliwości te są bardzo wielkie i elastyczne. Decydują w rozwoju współczesnego gospodarstwa nie naturalne możliwości, lecz ekonomiczne i polityczne warunki. Trudno jest gospodarczą siłę absorbcyjną kraju stwierdzić wyłącznie na zasadzie rozwoju przemysłu, albowiem decydują w wielkiej mierze liczby przybywających do kraju emigrantów, warunki celne i t. p. Z punktu widzenia gospodarczego łatwiej jest dla kraju w ciągu roku przyjąć 50.000 imigrantów, niż 5.000, albowiem większa liczba imigrantów, już sama przez się tworzy nowy rynek, dający możliwości rozwoju nowym gałęziom produkcji. Wszystko to sprawdza się wówczas, gdy imigracja przedstawia dostateczną siłę nabywczą, t. zn. wówczas, gdy istnieje pewna proporcja między liczbą przybyłych do kraju imigrantów, a wysokością importowanego kapitału, t. zn. wówczas, gdy będzie dalej utrzymana dysproporcja między trzema głównemi gałęziami gospodarki palestyńskiej:

a) gospodarka eksportowa (plantacje i przemysł eksportowy);
b) ruch budowlany;
c) przemysł, rolnictwo produkujące dla rynku wewnętrznego.

Rozwój dwóch pierwszych gałęzi przemysłu musi dać możliwości rozwojowe dla trzeciej. Konsumpcja musi wyprzedzać produkcję. Z tego punktu widzenia wziąwszy, wielki import palestyński musi dać możliwości rozwojowe nowym gałęziom produkcji i z tego powodu też import ten jest naogół zjawiskiem pozytywnem, gdyż daje możliwości rozrostu przemysłu miejscowego. Każde przedsiębiorstwo przemysłowe musi mieć jako podstawę swego założenia pewne minimum zapotrzebowania i tylko imigracja konsumentów o pewnej sile nabywczej umożliwia temu przedsiębiorstwu istnienie.

Oprócz tego istnieje cały szereg gałęzi gospodarczych, gdzie martwy kapitał zakładowy, jak i koszty racjonalizacji są tak wysokie, że tylko wielki zakres masowej produkcji towarów standaryzowanych może być warunkiem poprzedzającym założenia tego rodzaju przedsiębiorstwa. Stan taki istnieje właśnie w najważniejszych gałęziach przemysłu.

Zrozumiałem jest samo przez się, że rozwój gospodarki nie tylko jest zależny od imigracji pewnej ilości konsumentów, istnieją bowiem także fizyczne granice siły absorbcyjnej każdego kraju. Jak już wyżej wspomnieliśmy, granice te mogą być bardzo wielkie. Rozwój imigracji mas ludzkich o pewnej sile nabywczej w odpowiedniej proporcji do importowanego kapitału i pracy, a także wspomniana wyżej dysproporcja między trzema najważniejszemi gałęziami produkcji mogą w pewnym czasokresie doprowadzić do stabilizacji obecnego stanu rozwojowego gospodarki. Możliwem jest także, iż w pewnym momencie wykaże się, że stała baza gospodarcza,

posiadająca określoną siłę absorbcyjną, nie może być wogóle zgóry obliczona. Nie można zgóry przewidzieć, kiedy nastąpi stan wyżej wspomniany i jaki będzie zakres działania tego procesu gospodarczego, bowiem baza gospodarki palestyńskiej będzie w owym momencie znacznie szersza i stalsza niż dzisiaj. Nie można nigdy stworzyć pewności, że gospodarka palestyńska jest ubezpieczona po wsze czasy przed jakimkolwiek kryzysem. Po okresie stabilizacji i po zakończeniu procesu dynamiki gospodarczej nastąpi także i w gospodarce palestyńskiej, podobnie jak to się odbywa we wszystkich organizmach kapitalistycznych, konjunkturalny cykl, konjunkturalne kryzysy, które w normalnym rozwoju gospodarki kapitalistyczej są niemożliwemi do uniknięcia.

Kryzys powstanie dopiero wówczas, gdy gospodarka palestyńska będzie bardziej rozwinięta, na bardziej szerokich podstawach, przemysł będzie stał na wyższym poziomie, a baza rolnictwa znacznie się rozszerzy. Po tym procesie stabilizacji wkroczy także gospodarka palestyńska w zaczarowane koło kryzysów konjunkturalnych i powszechnie trwającej stagnacji gospodarczej.

Zaznaczyliśmy już wyżej, że rozwój gospodarczy Palestyny w najbliższym okresie zależny jest od proporcji między poszczególnemi gałęziami gospodarki. Co się zaś tyczy ruchu budowlanego, rozwój jego zależny jest tylko od sił zewnętrznych, jak imigracja i import kapitałów. Bojkot gospodarczy Niemiec, pogorszenie się położenia gospodarczego w innych krajach — oto są czynniki, powodujące imigrację. Kapitał żydowski w djasporze zainwestowany jest w peryferjach gospodarki kapitalistycznej na najsłabszych pozycjach. Zostaje on systematycznie wypierany ze swego pola działania i zmuszony do emigracji. Kryzys gospodarki światowej ograniczył możliwości inwestycyjne i ograniczył stopę procentową od kapitału. Z drugiej zaś strony możliwości inwestycyjne w Palestynie stanowią wielką siłę przyciągającą. Prześladowania polityczne i socjalne, wzrost antysemityzmu, oto są siły społeczne, które w połączeniu z czynnikami gospodarczemi zmuszają ludzi jak i kapitał do emigracji. Rozwój ten hamowany jest przez poważne powikłania polityczne, a przedewszystkiem przez ograniczenia imigracyjne rządu palestyńskiego. Jak to wnioskować możemy z wymienionych wyżej czynników, nie sposób obliczyć zgóry skutków tychże, gdyż rozwój ten uzależniony jest nietylko od warunków gospodarczych kraju.

W gospodarce plantacyjnej rozwój będzie dalej pomyślnie postępował, chociaż może w trochę słabszem tempie. Ceny owoców cytrusowych były w bieżącym sezonie bardzo wysokie, co znów podnosi rentowność plantacyj cytrusowych. Co się zaś tyczy terenów, będących do dyspozycji, a nadających się do plantacji, okazuje się obecnie, iż grunty, które dawniej

uważane były za nienadające się pod uprawę cytrusów, odpowiadają wymogom stawianym przy plantacji. W tych warunkach okazuje się, iż wzrost obszarów plantacyjnych będzie nadal trwał, szczególniej, gdy brak innych terenów inwestycyjnych.

Przyjmując, iż sytuacja w dwóch wyżej wymienionych gałęziach produkcji nie zmieni się, będziemy w możności ocenić widoki industrjalizacji Palestyny w najbliższej przyszłości.

Zaznaczyliśmy już, iż uprzemysłowienie kraju w r. 1933 mocno się posunęło naprzód. W ciągu jednego roku założono 250 nowych przedsiębiorstw przemysłowych, przyczem zainwestowano od 500.000—600.000 ŁP. Najlepszym dowodem industrjalizacji kraju jest wzrost importu maszyn, motorów i innego ekwipunku technicznego. Następująca tablica porównawcza importu w pierwszych 9 miesiącach roku 1932 wobec tegoż okresu roku 1933 jest bardzo charakterystyczna dla wspomnianego wyżej wzrostu wwozu.

Wartość importowa za 9 mies.	**Ł.P.**	
	1932 r.	1933 r.
Motory	26.596	62.536
Motory elektryczne, akumulatory, generatory	11.574	46.336
Maszyny dla produkcji cegieł i kafli	645	3.598
Maszyny tekstylne	2.658	18.876
Maszyny do obróbki drzewnej	3.995	16.518
Różne maszyny	49.655	123.965

Ogólna tendencja decentralizacji w przemyśle jest także dla industrjalizacji Palestyny bardzo pomyślna. Obecnie bowiem rozwój techniki wytwórczej, zniżka kosztów transportu spowodowały uniezależnienie się przemysłu od bazy surowcowej i do wzrostu znaczenia czynników ekonomiczno-politycznych wobec warunków lokalnych. Gospodarka światowa zostaje obecnie podzielona na szereg organizmów gospodarczych. Organizmy te rozwijają swój przemysł, przy pomocy barjer celnych, dążą do utworzenia pełnej gospodarki autarkicznej. Każdy kraj ma duże możliwości rozwoju własnego przemysłu, o ile posiada ludność o należytej zdolności konsumcyjnej i prowadzi odpowiednią politykę celną.

Poszczególne warunki, powodujące uprzemysłowienie Palestyny, zostały już wymienione. Warunki te łączą się z kwestją wyparcia wielkich mas żydowskich poza obręb procesów produkcji w niektórych krajach i spowodowanym w ten sposób napływem kapitałów do Palestyny. Powyższe znajduje się w związku z procesem przesiedlenia pewnej części ludności i przeprowadzką gospodarki z jednego kraju do drugiego. Konjunktura ta

oznacza czasowy wzrost zapotrzebowania nowego ekwipunku technicznego dla mas imigrantów oraz domów mieszkalnych i innych nieruchomości, które pozostać musiały w krajach pochodzenia.

Oprócz tych ogólnych czynników istnieją jeszcze w Palestynie specyficzne warunki, wpływające na uprzemysłowienie tego kraju. Wspomnieliśmy o imporcie kapitałów, które przybywają do Palestyny wraz ze swymi właścicielami, poszukującymi dla siebie za wszelką cenę odpowiednich terenów inwestycyjnych. Imigracja kapitalistów i robotników do Palestyny nosi specjalny charakter. Imigracja ta jest spowodowana czynnikami natury społecznej i politycznej, a także prześladowaniami w krajach pochodzenia. Każda fala imigracyjna przynosi ze sobą do Palestyny specjalistów, którzy usunięci zostali ze swych popłatnych stanowisk zagranicą. Dobrze znaną jest rola imigracji Flamandczyków, w organizacji angielskiego przemysłu wełnianego, jakoteż wpływ imigracji hugonotów do Kanady i purytanów do Północnej Ameryki, które wywarły decydujący wpływ na rozwój tych krajów. Prześladowania religijne, polityczne i socjalne decydowały od niepamiętnych czasów w historji na przeniesienie centrów przemysłowych i kulturalnych z jednego kraju do drugiego. Prześladowania takie zrujnowały kraje, w których miały one miejsce i rozwinęły państwa, do których prześladowani się schronili. Czynnik ten ma kolosalne znaczenie dla emancypacji krajów, stanowiących dotąd tylko bazę surowcową. Obecnie łatwo jest w każdym kraju rozwinąć przemysł, gdy tylko znajdą się potrzebni specjaliści i wykwalifikowane siły robocze. Pewien przemysłowiec palestyński podał ostatnio porównanie ilości godzin roboczych dla wytworzenia określonej ilości jakiegoś produktu w roku ubiegłym i bieżącym jako miernik wysokich kwalifikacyj robotniczych w Palestynie. Podaje on, iż to co ci sami wytwarzali w ciągu 2.400 godzin w roku ubiegłym, wytwarzają oni obecnie w ciągu 670 godzin. Inni przemysłowcy wykazują, iż wykwalifikowany żydowski robotnik w Palestynie nie ustępuje umiejętnością najlepszym siłom roboczym w najbardziej rozwiniętych pod względem przemysłowym krajach świata.

Doświadczeni przemysłowcy przybywając do Palestyny ze swemi kapitałami zabierają się do dobrze im znanych gałęzi przemysłu. Objaw ten ma wielkie znaczenie dla procesu uprzemysłowienia kraju i rozwoju jego aparatu wytwórczego. Ważnym czynnikiem jest także spadek cen ekwipunku techniczno-przemysłowego, jako wynik kryzysu światowego. Przemysłowcy palestyńscy kupują bardzo mało-zużyte maszyny fabryk unieruchomionych z powodu kryzysu w innych krajach i korzystają na tem bardzo wiele. Taki w najwyższym stopniu zmodernizowany ekwipunek techniczny kosztuje teraz tylko od 25—30% normalnej ceny. Zrozumiałem jest, iż takie potanienie inwestycyj oznacza zmniejszenie rat amortyzacyjnych

i procentów od inwestowanego kapitału. Stanowi to wielką zaletę, wobec przemysłu europejskiego, obarczonego ciężarem rat amortyzacyjnych i wysokich procentów.

Jako główną przeszkodę rozwoju miejscowego przemysłu wymienić należy bardzo niską taryfę celną. Przy takiej taryfie celnej konkurencja produktów, pochodzących z kraju o taniej robociźnie i o subwencjonowanym przemyśle, jest nie do zwalczenia (Japonja). Także wzrost konsumpcji nie oznacza pewności uprzemysłowienia jakiegoś kraju. Istnieje bowiem import dumping, który wykorzystuje to zwiększenie się zapotrzebowania. W każdym razie kwestja celna jest sprawą bardzo drażliwą, gdyż dotyka ona interesów konsumentów. W takim razie cło na surowce, wwożone do Palestyny jest z punktu widzenia konsumentów również absurdem. To samo się tyczy surowców, które w Palestynie zostają zupełnie lub też częściowo przetwarzane.

Przegląd zagadnień uprzemysłowienia prowadzi nas do następujących wniosków.

Uprzemysłowienie Palestyny możliwe jest wówczas, gdy imigracja, która połączona jest z napływem kapitałów i wykwalifikowanych sił roboczych będzie nadal trwała. Zależnem jest to także od dalszego napływu inwestycyj, których najlepsza proporcja utrzymana będzie w obecnej kolejności: t. zn. ruch budowlany, plantacje, przemysł i gospodarka mieszana.

Rynek wewnętrzny Palestyny jeszcze bardziej się rozszerzy, gdy standard of life fellachów podwyższy się. Z tego punktu widzenia ma kolosalne znaczenie zniżka podatków rolnych ciążących na fellachach, reformy agrarne i rozwój gospodarki fellacha oraz tani kredyt spółdzielczy, udzielany na dobrych warunkach. Dla rozwoju przemysłu koniecznem jest zmiana taryfy celnej, przedłużenia układu celnego z Syrją oraz zawarcie podobnych układów z Irakiem i innemi krajami ościennemi.

Nie wolno jednak zapomnieć, iż mimo wielkiego znaczenia uprzemysłowienia Palestyny, platacje pomarańczowe pozostaną nadal kośćcem gospodarki palestyńskiej. Znaczenie plantacyj cytrusowych polega nietylko na tem, iż ¼ przemysłu palestyńskiego pracuje dla nich i że ich owoce stanowią większość eksportu kraju — lecz co ważniejsze, iż tworzą niejako wentyl bezpieczeństwa całej gospodarki palestyńskiej. Gospodarka cytrusowa jest tym wentylem, mimo iż jej produkcja stanowi tylko ¼ ogólnej wytwórczości kraju. By poznać charakter produkcji palestyńskiej warto stwierdzić proporcje wszystkich gałęzi produkcji i ich wartość poszczególną. Zrozumiałem jest, iż także ocena ta, na przybliżonych cyfrach oparta, da nam tylko ogólne zarysy stanu ogólnego. Nie należy również przeoczyć, iż udział importowanych surowców nie jest równy we wszystkich

gałęziach produkcji. Mimo tych wszystkich zastrzeżeń, ocena taka będzie kluczem do rozwiązania wszelkich zagadnień gospodarki palestyńskiej.

Mamy do czynienia z czterema gałęziami produkcji (żydowskiej i arabskiej): gospodarka plantacyjna, przemysł, gospodarka mieszana i ruch budowlany.

Ocenione wartości wynoszą: produkcja przemysłowa 3,5—4 miljonów ŁP., gospodarka plantacyjna — 2,5 miljona ŁP., gospodarka mieszana — 3,5 miljona ŁP., budownictwo — 3,5—4 miljonów ŁP. (r. 1933).

Dlaczego gospodarka plantacyjna ma takie znaczenie, gdy jej produkcja wynosi tylko ¼ wartości ogólnej wytwórczości. Na to należy odpowiedzieć, iż produkcja palestyńska wytwarza tylko dla rynku wewnętrznego, jedynie 10% produkcji idzie na eksport. Gospodarka mieszana pracuje tylko dla rynku wewnętrznego, ruch budowlany zależy jest od imigracji i od importu kapitałów. Jedynie gospodarka plantacyjna daje ekwiwalent wielkiego importu palestyńskiego i zabezpiecza przemysłowi i gospodarce mieszanej rynek wewnętrzny. Ruch budowlany zależny jest od rozwoju wypadków za granicami kraju. Chodzi tu bardziej o polityczne i społeczne niż gospodarcze wpływy. Kryzys gospodarki plantacyjnej wpłynie ujemnie i na rozwój ruchu budowlanego, na cofnięcie się gospodarki mieszanej i przemysłu. Kryzys zaś w budownictwie ujemnie nie wpłynie na rozwój plantacyj, które także i w tym wypadku stanowić będą punkt oparcia dla gospodarki mieszanej i dla przemysłu. Kształtowanie się cen owoców cytrusowych wpływa decydująco na całokształt gospodarki palestyńskiej, od cen bowiem cytrusów zależne jest uprzemysłowienie oraz „prosperity" Palestyny.

Należy również wskazać na pomyślną proporcję wśród rozmaitych gałęzi przemysłu, kształtowanie której zapewnia produkcji wystarczający rynek. Jest to tajemnica „prosperity" palestyńskiej. Kryzys gospodarczy w Palestynie jest możliwy tylko wówczas, gdy proporcja ta ukształtuje się podobnie, jak we wszystkich krajach kapitalistycznych, to jest w ten sposób, iż produkcja przewyższy konsumpcję.

Czy można na zasadzie tych przesłanek postawić prognozę dalszego gospodarczego rozwoju kraju na najbliższy okres? Jest to w najwyższym stopniu problematyczne, gdyż działalność dwóch decydujących w tym wypadku czynników jest niezależna: mianowicie, wielkość imigracji i cen owoców cytrusowych. W każdym razie okres „prosperity" zostawia za sobą szeroką bazę rozbudowanej gospodarki i nowy rozkwit zaczyna się na wyższym poziomie od poprzedniego.

Inż. R. SEIDEN

ROZWÓJ PALESTYŃSKIEGO PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO*)

(em) Oto mamy przed sobą poszczególne typy importu i eksportu palestyńskiego za rok 1933. Udział chemikalij w ogólnej wartości importu sięga 11,12 miljona ŁP., co znaczy 3,3% tej całej sumy. Z tego stosunkowo małego importu chemikalij wnioskować możemy, iż Palestyna, która obecnie znajduje się w fazie intensywnego rozwoju, posiada już silnie rozbudowany przemysł chemiczny. Przemysł ten składa się z małych przedsiębiorstw, które mogą Palestynę pod tym względem zupełnie uniezależnić.

Ogólna wartość zużytych w Palestynie chemikalij osiągnęła w r. 1933 okrągłych ŁP. 500.000, z czego ⅓ wyprodukowana została w kraju. Eksport ograniczył się, coprawda, tylko do soli potasowych, wydobywanych z morza Martwego, a nie stanowi to wiele, suma ta bowiem sięgnęła tylko 0,14 miljona ŁP., co jest tylko 10% ogólnej produkcji chemicznej w Palestynie (stosunek ten ostatnio się zmienił ze względu na wzrastającą produkcję soli potasowych). Oprócz przemysłu potasowego morza Martwego istnieje również w Palestynie rozwinięta produkcja mydła, kosmetyków, zapałek, farb i lakierów, wyrobów farmaceutycznych, olejków eterycznych i t. p. Przemysł ten odpowiednio wpłynął na zmniejszenie się importu tych artykułów do Palestyny, a ostatnio nawet podjęte zostały wysiłki celem organizowania eksportu tych artykułów. Palestyna importuje wiele materjałów chemicznych potrzebnych do dalszej produkcji, jak np. pół-produkty smołowe, potrzebne do wyrobu barwników smołowych, i nawozów sztucznych oraz ciężkie chemikalja wszystkich rodzajów. Nie importuje natomiast soli potasowych i wyrobów farmaceutycznych. Wspomniane chemikalja w powyższem uszeregowaniu stanowią najpoważniejsze artykuły importu chemicznego Palestyny.

W szczegółach otrzymujemy następujący obraz. Z nawozów sztucznych wytwarza Palestyna w pierwszym rzędzie sole potasowe, oraz nawozy fosforowe z kości. Palestyna importuje jednak superfosfaty i inne nawozy sztuczne.

Wogóle przywieziono do Palestyny w r. 1933 nawozów sztucznych łącznej wagi 10.750 tonn wartości ca. ŁP. 100.000, wobec 6.028 tonn wartości ŁP. 52.400 w r. 1932. Podczas gdy Anglja ze swoim eksportem nawozów sztucznych uzasadnia się coraz bardziej na rynku palestyńskim,

*) Streszczenie artykułu, zamieszcz. w miesięczniku „Palästina", Nr. 12, 1934 r.

o tyle Belgja, Niemcy, Francja i Egipt tracą dotychczasowe swoje pozycje[1]).

Drugą poważną pozycję wwozową stanowią wyroby farmaceutyczno-lekarskie wartości ŁP. 71.121 w r. 1933 wobec ŁP. 52.000 w r. 1932. Do tego dochodzą jeszcze materjały opatrunkowe wartości ŁP. 4.162 i wina lecznicze za ŁP. 1.441. Warto podkreślić, że eksport środków lekarskich z Niemiec do Palestyny był taki sam, jak w r. 1932 i wynosił ŁP. 19.000. Drugie miejsce w imporcie artykułów farmaceutycznych do Palestyny zajmuje Anglja (ŁP. 10.400), trzecie — Francja (ŁP. 9.500), na następnych zaś miejscach stoją Szwajcarja, Norwegja, Stany Zjednoczone, Włochy i Belgja. Nie ulega wątpliwości, że import materjałów farmaceutyczno-lekarskich do Palestyny zmaleje w najbliższych latach, bowiem ostatnio założono w Palestynie szereg nowych fabryk wyrobów farmaceutycznych o dość dużym kapitale zakładowym, które dobrze prosperują. Fabryki te pracują pod kierownictwem doświadczonych specjalistów, farmaceutów. Najprawdopodobniej Palestyna będzie mogła zaopatrywać cały Bliski Wschód w materjały farmaceutyczne[2]).

Naskutek rozwiniętego przemysłu włókienniczego w Palestynie, odczuwa się tu wielkie zapotrzebowanie na barwniki smołowe. W r. 1933 przywieziono 27 tonn barwników smołowych za ogólną sumę ŁP. 6.600 wobec 18,5 tonn w r. 1932 za sumę ŁP. 4.250. Oprócz tego przywieziono w r. 1933 14 tonn innych barwników na sumę ŁP. 1.450, gdy w r. 1932 przywieziono tych materjałów tylko 3,9 tonny wartości ŁP. 750. Import ten pochodzi przeważnie z Niemiec.

Inaczej wygląda sprawa importu barwników mineralnych i lakierów, których import w r. 1933 wynosił ŁP. 39.000, wobec ŁP. 24.500 w r. 1932. Miejscowa produkcja barwników i lakierów w r. 1933 wynosiła 126 tonn żywicy i gumy, oraz 23 tonn farby drukarskiej, łącznie wartości ŁP. 4.150. Farbki do prania importowano w roku 1933 63 tonn za sumę ŁP. 3.536. Na pierwszem miejscu między eksporterami farb mineralnych do Palestyny stoi Anglja, za którą idą Niemcy i Holandja. Niektóre lakiery i farby eksportuje Palestyna do Syrji[3]).

---

1) Nawozy sztuczne importują firmy „Barna", Tel-Awiw, Jechiel Flint, Hajfa, „Zebulun", Jerozolima, między importerami znajduje się też „Imperjal Chemical Industries", Ltd. Hajfa, którą należy specjalnie podkreślić.

2) Między wyrabianemi farmaceutycznemi preparatami i specyfikami wymienić należy „Zori", „Farmaceutical & Chemical Products", „Manufactury Ltd.", S. Silber, Benedykt Gesundheit i B. Braunstein, wszyscy w Tel-Awiwie. Liczba przedstawicieli zagranicznych jest zbyt wielka, by można ich było wymienić. Obecnie powstają w Hajfie chemiczno - farmaceutyczne zakłady przemysłowe.

3) Importem farb i lakierów zajmują się specjalnie firmy „Gdaljahu Schkolnik", Tel-Aviv, i „Wenezia & Berissi", Jaffa.

Następną pozycję importu zajmują środki kosmetyczne i mydła toaletowe, wwóz których sięgnął w r. 1933 sumę ŁP. 42.000. W roku 1933 import mydła toaletowego do Palestyny wynosił ŁP. 2.600, zaś środków do czyszczenia zębów — ŁP. 6.000. Perfumy importuje Palestyna przeważnie z Francji, preparaty kosmetyczne zaś z Anglji.

Import Palestyny t. zw. grubych chemikalij jest nie większy od wwozu artykułów kosmetycznych. Wwóz chemikalij osiągnął w r. 1933 sumę ŁP. 42.000, co czyni 5% wzrostu wobec roku poprzedniego. W imporcie tym przedewszystkiem należy wymienić sole sodowe, potrzebne dla wielkiej produkcji mydła w Palestynie.

Należy również wspomnieć o palestyńskim przemyśle alkoholowym, który w 1933 r. wyprodukował 342 tonny spirytusu. Palestyna wytwarza również tlen i azot.

Stosunkowo znacznym jest eksport olejków eterycznych, co w r. 1933 wynosił 15,7 t. wartości ŁP. 3.932, z czego przypada na olejek tymianowy 12,6 tonn za ŁP. 3.300. Pozatem produkuje Palestyna szereg olejków eterycznych, które są przeznaczone na eksport.

Liczne garbarnie, które w obecnej chwili ze względów higjenicznych koncentrowane są w dwóch miejscowościach kraju, importowały w r. 1933 398 tonn materjałów garbarskich, szczególniej ekstraktu Querbacho, Valone z Francji, Egiptu i Syrji.

Reasumując powyższe możemy powiedzieć, iż import chemikalij i produktów chemicznych wzrósł w latach 1933 i 1934 mimo, że miejscowy przemysł mocno się rozwinął i produkował te artykuły, których import stale się zwiększa. Zjawisko to da się tłumaczyć tem, że zapotrzebowanie wewnętrzne wzrasta szybciej, niż produkcja palestyńskiego przemysłu chemicznego. Póki trwać będzie obecne ożywienie konjunkturalne w Palestynie, należy się spodziewać, iż przemysł chemiczny w tym kraju będzie się stale rozbudowywał.

WŚRÓD KSIĄŻEK O PALESTYNIE

Przegląd wydawnictw ostatnich.

Jest zjawiskiem naturalnem, że ruch wydawniczy w zakresie książek o współczesnej Palestynie przybrał ostatnio na sile. Obserwujemy pojawienie się coraz to nowych albumów, informatorów, palestynografij, przewodników, reportaży i pamiętników. Palestyna bowiem weszła w krąg centralnych zainteresowań całego żydostwa światowego nadto interesuje się nią żywo świat nieżydowski, z wielu powodów. Dlatego książki o Palestynie dziś powszechnie się czyta, dlatego rozchodzą się w licznych wydaniach, w każdej formie i ujęciu. Zachodzi potrzeba zatem dokonać przeglądu tych książek.

Ze względu na pogląd i siłę wrażeń wizualnych stawiamy **albumy** na miejscu pierwszem. Album znany p. n. **„Palaestina, 300 Bilder mit Einleitung von Sven Hedin“**, wydany przez G. Landauera w Meyera & Jessena w Monachjum w roku 1925. Mimo dobrze ujętego tekstu opisowego, kredowego papieru i nadzwyczajnych zdjęć, nie odpowiada już dziś ten 242 liczący okazały tom obliczu nowej Palestyny. Uzupełnia go jednak wydawnictwo Funduszu Narodowego **„Erec Israel in Zahlen“, które** J. Siman opracował w Jerozolimie w roku 1933. Przedstawia ono obrazowo odbudowę gospodarczą kraju na podstawie szeregu cyfr statystycznych. Wymowa książki tej uchodzić może za argument najsilniejszy. Tu bowiem rozwój i tempo leżą na dłoni, przemawiając do widza bezpośrednio. Przytem rzecz niewielka, stron 40.

Dobrem uzupełnieniem jest również album **J. Triwaksa „Krig un friden yn Erec Isroel“**, wydany w Tel-Awiwie, zawierający 300 obrazów na 160 stronach kredowego papieru i 100 stron tekstu opisowego w języku hebrajskim, żydowskim i angielskim.

Palestynę najnowszą, z roku 1934, przedstawia **„Das Palaestinabilderbuch, 96 Photographien von H. Cacparius“**. Przedmowę i tekst opracował Artur Rundt, autor przewodnika po Palestynie. Format albumu 17×12 dobrany został przez wydawcę E. P. Tala we Wiedniu szczęśliwie, podobnie trafnie dobrano zdjęcia, które odzwierciedlają Palestynę znakomicie. Tu dopiero widzimy owo bujne życie, opisywane ciągle przez reporterów. Niemałą też zaletą, trzeba dodać, jest taniość książki. Nowością — tytuły obrazów, również po polsku pisane. Zgoła inaczej wygląda **„Palaestina in Wort und Bild“**. Ludwik Nath, wiedeński księgarz,

rozpoczął wydawanie seryj obrazkowych, poświęconych poszczególnym działom nowego życia palestyńskiego. I tak tomik pierwszy przedstawia w obrazach handel i przemysł, drugi — rolnictwo, trzeci — sport, czwarty — miasta i kolonje, piąty — zabytki historyczne i t. d. Tomik taki można już mieć za dwa szylingi austrjackie, co pozwala na kontynuowanie wydawnictwa, bo w całej serji znajdzie każdy to, czego pragnie, co mu ze względu na zainteresowanie jest bliskie. Serja ta wydana została z inicjatywy ruchliwej „Palaestina-Aufbau-Gesellschaft, PAG", znanej z kilku palestynocentrycznych instytucyj, pośredniczących między Austrją a Palestyną, a której w Polsce odpowiada Polsko-Palestyńska Izba Handlowa w Warszawie.

Przechodzimy zkolei do **palestynografij** i tu wymienimy **„Erez Israel"** Izraela Belkinda, **„Geografja mecujeret szel Erec Israel"** S. Kameneckiego, **„Haarec, Sefer lejedijat Erec Israel"** A. J. Brawera. Wydawnictwa te winne już być ponownie opracowane. Wydawnictwo „Dwir" w Tel-Awiwie winno to zainicjować, gdyż geografja Palestyny może powstać tylko w Palestynie. Dlatego mamy mniej zaufania do palestynografji J. Farba, która ukazała się we Lwowie w r. 1931, nakładem I. Madfesa. Poza błędami druku i nierównomiernem traktowaniem poszczególnych działów geografji, jest błędem pisanie geografji Palestyny w djasporze. Należy jednak podkreślić, iż autor rozpatrzył na 176 stronach prawie całą problematykę i tematykę Palestyny, w języku polskim, co w Polsce w dużej mierze umożliwiło studjum geografji Palestyny przed ukazaniem się nowych palestynografij. Znakomitem kompendjum geografji Palestyny jest dzieło Hugona Hermanna **„Palaestinakunde"**, które w roku 1934 wydała „Fiba" we Wiedniu, w czterech tomikach. Część pierwsza poświęcona jest geografji, druga — demografji, trzecia — dziełu odbudowy, czwarta — historji. Autor, wybitny, jak Press, znawca Palestyny, twórca reportażu, do którego powrócimy, pokusił się w dziele swem o wielką syntezę, której istotnie po mistrzowsku dokonał. Takiej palestynografji nie było dotąd, dopiero ona zapełniła dotkliwą lukę, powinno się ją dlatego czemrychlej przetłumaczyć na język polski, bo geografja Farba w żaden sposób nie dorównywa temu sztandarowemu dziełu. Uzupełnieniem nieodzownem do niego jest **„Neue Generalkarte Palaestinas"**, wedle stanu z dnia 1 stycznia 1934, w podziałce 1:500000, tegoż autora. Po mapie Brawera i tej, która dodaną jest do sprawozdania Simpsona, jest to mapa pierwsza, na którą czekaliśmy. Ponieważ tak „Palaestinakunde", jak mapę do niej, nabyć można tanio, doradzamy studjum tych wydawnictw jako pilne i bardzo potrzebne. Nihil nisi bene — o palestynografji tej powiedzieć mogę.

Bardziej bogato przedstawiają się ostatnio obficie wydawane **prze-**

wodniki i informatory po Palestynie. Omówimy je na tem miejscu po sobie, ponieważ trudno przeprowadzić granicę między wydawnictwami, które noszą tytuł „Informationsbuch", a temi, które nazywane są „Fuehrer" czy „Handbuch". Wśród przewodników niewątpliwie pierwsze miejsce zajmuje **„Neues Palaestina-Handbuch, Fuehrer durch Palaestina"**, wydany przez zasłużoną „Fibę" we Wiedniu, pióra Jezajasza Pressa, przy współpracy Hermanna. Jest to najnowszy Baedeker palestyński, któremu żadne inne wydawnictwo nie dorównuje. Jest to korona wydawnictw tego rodzaju w roku 1934, medal Fiby, szczyt twórczości Pressa, autora przewodnika z r. 1921 „Palaestina und Suedsyrien". Mimo, że liczy 552 strony druku, nosi się przy sobie wygodnie i turysta, qui secum Pressum portrat, mienić się może szczęśliwym. Część ogólna zawiera wstęp z wskazówkami dla podróżnych, cztery plany wycieczek po Palestynie, na stronach dalszych znajduje się historja i geografja kraju. Część szczegółowa zawiera opisy wszystkich części Palestyny, nadto opis Transjordanji i południowej Syrji. Dane wszystkie z r. 1934. Sjonistyczne biuro w Jerozolimie wydało ósme wydanie **„Przewodnika po nowej Palestynie"**, przyczem książka ta daje nietylko wiadomości podróżnicze, ale zarazem zarys dzieła odbudowy.

I w Polsce ukazał się przewodnik po Palestynie, pióra Józefa Adama, wydawnictwa księgarni „Nowości" we Lwowie. I tu pochodzą dane z roku 1934, skondensowane są jednak na 176 stronach. Plastyczna mapa i fotografje ważnych ulic i miast zdobią książkę, zaś sama treść uwzględnia potrzeby polskiego emigranta, który „Polonją" coraz częściej udaje się do Palestyny. Nowością są rozmówki polsko-hebrajskie, format kieszonkowy i język polski, nadto niska cena. Na uwagę zasługuje też polecenia godny **„Handbuch fun Erec Isroel"** J. Triwaksa z Tel-Awiwu, wydany w Warszawie w roku 1933 w języku żydowskim. Zawiera on 270 stron tekstu, jedną mapę kolorową, pozbawiony jest jednak jakichkolwiek obrazów. Jest jednak podobny do przewodnika Pressa, pozostaje jednak za nim w tyle w technice wydania. W treści znajdujemy bardzo duże urozmaicenie i wszystkie potrzebne wiadomości. Emigrant, posługujący się tylko językiem żydowskim, ma w Triwaksie nieodstępnego towarzysza podróży po Palestynie. Autor znany jest zresztą z albumu swojego, tu wspomnianego, i jako redaktor „Altnajland", kompletu 16 zeszytów, o objętości 800 stron, zawierającego setki obrazów, liczne artykuły, feljetony, pieśni i opowiadania o nowem życiu w Palestynie.

Przechodzimy do omówienia **wydawnictw informacyjnych o charakterze gospodarczym.** The American Economic Commitee for Palestine wydał niedawno **„Palaestina, Wirtschaft und Verwaltung"** w Tel - Awiwie, w formie zwięzłej broszury. Centrala „Agudy" ogłosiła w Frankfurcie bro-

szurę Izaka Breuera, „**Erez Isroel**", daty świeżej; o „Erec Israel" pisał też O. Wallisch; zaś centrala „Keren Hajesod" ogłosiła drukiem sprawozdanie z dzieła odbudowy Palestyny dla 18 kongresu sjonistycznego. „**Wir bauen Palaestina**" przedstawia na 240 stronach dorobek dwóch lat kongresowych. Diagramy i statystyki uzupełniają to dzieło, wydane we Wiedniu przez „Fibę". Informacje dotyczą stosunków politycznych, kulturalnych i gospodarczych. Polsko-Palestyńska Izba Handlowa w Warszawie projektuje wydać 300-stronicową pracę zbiorową p. t. „**Palestyna w dobie obecnej**". Oby czemrychlej wyszła i zapoczątkowała rok wydawniczy 1935, w Polsce. Poziom „Palestyny i Bliskiego Wschodu" pozwala ufać w to wydawnictwo. Lloyd palestyńsko-egipski wydał w Jerozolimie 65-stronicowy informator „**Das gruene Palaestina — Wirtschaftsinformationsbuch**". Książka ta zawiera wskazówki ważne dla inwestycji kapitałów. Wskzówki takie znajdują się w książce J. Cohena „**Recent progress in Palestine**", z czem w związku pozostaje praca H. Sidebothama„**British interests in Palestine**", obrazująca cały splot angielski w Palestynie, znany Żydom aż nadto z praktyki angielskiej administracji.

Wymienić jeszcze należy dwa wydawnictwa firmy Nath we Wiedniu: „**Das Palaestina Informationsbuch**" i„**Handbuch 1934 der Industrie- Handels-und Gewerbe-Unternehmungen in Palaestina**". Książka pierwsza ujmuje na 110 stronach rzeczowo i zwięźle, co o dzisiejszej Palestynie wiedzieć należy, a więc geografję i historję Palestyny, informacje o administracji, ustęp o ludności, o systemie monetarnym i miarach, o środkach lokomocji. W części drugiej znajdujemy zarys historji sjonizmu, w III — kulturę i stosunki gospodarcze, wkońcu ustęp o podróżach do Palestyny i mały Baedeker palestyński. Autorami dzieła są: Artur Holzer i Rudolf Seiden, znany z podanego przewodnika gospodarczego. Ta książka, która ma być w końcu roku 1935 odnowiona, zawiera alfabetyczny spis przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych w Palestynie, spis branż, instytucyj rządowych, samorządowych, izb handlowych i organizacyj gospodarczych, taryfę celną, przepisy importowo-eksportowe, nadto dane o rynku pracy, kredytu, inwestycyj, zwyczaje handlowe i cały szereg innych pożytecznych wiadomości praktycznych. Wszystko na 136 stronach, na podobieństwo małego „**Tocartenu**", które wydał „Igud Lemaan Toceret Haarec".

Omówimy jeszcze **reportaże**, ujęte w formę książkową, pomijając cały szereg, ogłoszony w pismach, w rozmaitych krajach, oczywiście i w Polsce. Eryk Gottgetreu wydał we Wiedniu u R. Lanyiego, 206 stron liczącą książkę „**Das Land der Soehne, Palaestina nahegerueckt**". Jest to rzecz zupełnie nowa, z roku 1934, — omawia już pogrzeb Bialika w Tel-Awiwie, — podobna w zupełności do reportażu Hermanna, który poniżej omawiamy. Po-

zbawiona jest jednak zupełnie fotografij, w które obfituje **„Palaestina wie es wirklich ist“**. Książka ta wyszła w serji „Buecher der Wirklichkeit“. Wspomniany właśnie a znany nam Hugo Hermann ogłosił w 1933 reportaż **„Palaestina wie es wirklich ist“**. Znajdujemy w nim 72 obrazy, 3 mapy i 12 rozdziałów mądrze dobranej treści opisowej, po części naratywnej. Tom o 420 stronach, który rozszedł się w krótkim czasie w 30000 egzemplarzy, mówi sam za siebie. „Fiba“, cytowana tu wielokrotnie, zasłużyła się tem wydawnictwem, a autor ukazał się nam jako pierwszorzędny znawca Palestyny i jej nowego życia. Książka wyszła w serji t. z. Bummel-Buecher, poprzedzając omówione wyżej „Palaestinakunde“. W Polsce, w tym samym czasie napisał reportaż Ksawery Pruszyński. Książka ta była wręcz rewelacyjną, bowiem **„Palestynę poraz trzeci“** napisał katolik nieuprzedzony, który nową Palestynę umiał uchwycić jakby in flagranti. Dlatego czyta się ją jednym tchem. Ukazała się w Wilnie, w r. 1933, przyjęta, jak Vanderweldego **„Das juedische Palaestina“**, dobrze i mile. Pruszyński bowiem przedstawił na 175 stronach przemianę duchową Żyda i odbudowę Palestyny tak znakomicie, jakby od lat Palestynę znał i zamieszkiwał. Bo kraj ten istotnie czaruje, jest to wszak ziemia święta, która tak dobitnie występuje w książce **„Palaestina“** pióra F. Hoppe'a, wydanej u Velhagena w Lipsku w r. 1926, na pięknym papierze, z obrazami, dobierającemi raczej miejsca święte i Araba na ich tle, i to z **„Palaestina“** Preiss - Rohrbacha, wydanej w Stuttgarcie u Hofmanna przedtem. Inny nie-Żyd: K. Stechert ogłosił **„Palaestinabericht eines Nichtjuden“**, odbiegający oczywiście od osławionych sprawozdań angielskich urzędników Colonial Office. Niewielka książeczka J. Amiela **„Palaestina, das erlaubte Land“** z r. 1934, wydana w serji „Die Streitschriften des europaeischen Merkur“ w Paryżu, jest wprawdzie pewnego rodzaju sprawozdaniem, na 75 stronach wywodów znajdujemy jednak obraz pozytywny, naświetlony ze stanowiska żydostwa niemieckiego przez Żyda nieuprzedzonego.

Na koniec wspomnieć jeszcze wypada o **pamiętnikach**, które jednakże nie mają tej wartości, raz że są zbyt subjektywne, jak np. **„Palestyna“** Podliszewskiego z przedmową Bałabana, wydana w Warszawie w r. 1927, w języku polskim, powtóre, że ujmują Palestynę w stanie raczej statycznym niż dynamicznym, jak np. **„Palaestina, ein Tagebuch“**. Trudno jest jednak tu wyliczać, podobnie jak trudno w artykule, napisanym na marginesie wydawnictw o Palestynie w r. 1934, przejść wszystkie wydawnictwa, które krajowi marzeń naszych poświęcili ludzie i wydawcy.

PALESTYŃSKO-EGIPSKIE STOSUNKI HANDLOWE

(pw) Palestyna pozostaje nadal poważnym odbiorcą produktów egipskich, mimo, że rynek egipski coraz bardziej staje się niedostępny dla eksportu zagranicznego. W analogicznej sytuacji co Palestyna znajdowała się dotychczas i Syrja. Jednakże, przez umiejętnie prowadzoną walkę celną, zdołała ona zapewnić swoim towarom odpowiedni zbyt na rynku egipskim. Jeżeli mowa o eksporcie Palestyny do Egiptu, to przedewszystkiem wchodzi tu w grę wywóz mydła oraz produktów rolnych. Ponieważ Egipt nie należy do Ligi Narodów, Palestyna może nakładać wobec towarów importowanych z tego kraju specjalne stawki celne i w ten sposób zmusić Egipt do większego importu z Palestyny.

Poniższe tabelki ilustrują obroty handlowe między Palestyną a Egiptem.

Import Palestyny z Egiptu

R o k	Ogólny import Palestyny ŁP.	Imsport Palestynv z Egipt w ŁP.
1928	6,798,000	1,901,000
1929	7,179,000	1,782,000
1930	6,998,000	1,593,000
1931	5,942,000	1,026,000
1932	7,924,000	1,299,000
1933	11,269,000	1,316,000
1934 (1/2 r.)	4,874,000	226,000

Eksport Palestyny do Egiptu

R o k	Ogólny eksport Palestyny ŁP.	Eksport Palestvny do Egiptu w ŁP.
1928	1,509,000	333,000
1929	1,767,000	450,000
1930	1,898,000	396,000
1931	1,799,000	207,000
1932	3,887,000	130,000
1933	3,433,000	72,000
1934 (1/2 r.)	1,901,000	39,000

Głównemi artykułami eksportu Palestyny do Egiptu są pomarańcze, winogrona, oliwa, mydło, wino i migdały. Naskutek powstania przemysłu mydlarskiego w Egipcie, eksport mydła z Palestyny do Egiptu w roku

ostatnim znacznie zmalał. Głównemi artykułami importu Palestyny z Egiptu są: pszenica (w r. 1933 import wynosił ŁP. 27.767), mąka pszenna (ŁP. 65.496), jęczmień (ŁP. 13.099), durra (ŁP. 12.445), figi (ŁP. 14.350), tytoń (ŁP. 18.292), asfalt (ŁP. 18.201), benzyna (ŁP. 11.496), oleje do maszyn (ŁP. 14.481), wyroby skórzane (ŁP. 12.454), masło (ŁP. 20.732), jaja (ŁP. 36.557), konserwy (ŁP. 32.636), cukier (ŁP. 52.339), wyroby bawełniane (ŁP. 13.849), wyroby jedwabne (ŁP. 8.256) i t. d. Należy przytem zaznaczyć, iż większość wymienionych powyżej artykułów jest pochodzenia nieegipskiego, a Egipt odgrywa tu jedynie rolę kraju tranzytowego.

PRZEGLĄD PRASY

Dnia 25 stycznia r. b. odbyła się w P. K. O. konferencja prasowa, na której p. prezes Gruber zobrazował działalność tej instytucji w kraju oraz zagranicą. Między innemi p. prezes Gruber wskazał, iż oddział P. K. O. w Tel-Awiwie rozwija się pomyślnie, i że ubiegłym roku wkłady wzrosły o ŁP. 77.000, tak że z końcem roku sprawozdawczego wynosiły one ŁP. 122.000. Obrót przekazowy z Palestyny do Polski w r. 1934 wynosił ŁP. 138.000. Wobec stale wzrastającego zasięgu pracy w Palestynie, P. K. O. przystępuje do otworzenia nowego oddziału w Hajfie.

Znana w świecie chrześcijańskim działaczka społeczna bojowniczka o wolność myśli i równouprawnienie obywateli, p. Irena Harrand, zamieściła w wiedeńskim organie „Gerechtigkeit" ciekawy artykuł p. t. „Państwo dla Żydów". Obrazując obecną sytuację polityczną i gospodarczą Żydów w świecie, p. Harrand dochodzi do wniosku, że jedyne wyjście dla rozwiązania kwestji żydowskiej w chwili obecnej jest stworzenie samodzielnego, wolnego państwa żydowskiego w Palestynie. Żaden inny kraj nie jest tak odpowiedni jak Palestyna dla Siedziby Żydowskiej. Nawołuje ona cały świat cywilizowany do czynnego współdziałania z Żydami. Utworzenie tego dzieła w Palestynie przyniesie obecnemu pokoleniu chwałę na wieki. M. in. p. Harrand pisze:

„Obecna sytuacja w Palestynie jest niewłaściwa. Żydzi pracują w Palestynie krwią i potem, a pozostają mimo to w kraju obcymi, albowiem Anglja patrzy na Palestynę, jak na swoją kolonję. Cel, który Liga Narodów postawiła sobie w odniesieniu do Palestyny, został zapomniany. Chodzi w tym wypadku o sprawiedliwość. Pierwszy raz w dziejach świata mamy możność stworzenia tak wielkiego dzieła. Anglja musi stanąć na czele narodów, które powinny wytężyć wszystkie swoje wysiłki, aby utworzyć państwo żydowskie po obu stronach Jordanu.

Świat wiele zawinił wobec narodu żydowskiego. Postawiliśmy Żydów w rozpaczliwe położenie. Uniemożliwiliśmy im zatrudnianie się rolnictwem lub rzemiosłem, natomiast pchaliśmy ich do handlu. A mimo to ma ten naród wielkie zasługi dla twórczości we wszystkich dziedzinach życia ludzkiego. Jeżeli nie mamy możności przeszkodzenia antysemitom w ich haniebnych czynach, musimy więc stworzyć dla ich ofiar państwo, w którem mogliby spokojnie żyć, pracować i tworzyć dla ludzkości.

Jestem przekonana, iż samodzielne państwo żydowskie stworzy w krótkim czasie dzieło gigantyczne dla kultury ludzkości".

Pismo wileńskie „Cajt" w Nr. 2730 występuje z dłuższym artykułem przeciwko obecnej spekulacji gruntowej w Palestynie. Autor nawołuje czynniki decydujące ruchu sjonistycznego do przedsięwzięcia odpowiednich kroków przeciwko t. zw. inwazji spekulacyjnej do Palestyny, która staje się plagą dla nowobudującego się kraju.

„Chwila" z dn. 24 stycznia zamieszcza artykuł p. O. Rottenstreicha o najbliższych planach rozbudowy gospodarki palestyńskiej. Poruszając sprawę obecnego stanu rynku pracy w Palestynie, autor wskazuje na wielkie szkody natury gospodarczej, powstałe z powodu braku wykwalifikowanych sił roboczych w kraju.

Znaczne obniżenie stawki celnej na pomarańcze wywołało oddźwięk w prasie codziennej. Cała prasa zamieściła szereg większych notatek, a „Gazeta Polska", „Nasz Przegląd" i „Gazeta Warszawska" poświęciły tej sprawie większe artykuły.

„Nasz Przegląd" w artykule „Na skórce pomarańczowej" wskazuje, iż wskutek wielkiej zniżki stawki celnej na pomarańcze nastąpi znaczne ożywienie stosunków handlowych między Polską a Palestyną i „nastąpi gwałtowny skok wzwyż pod względem ekspansji gospodarczej Polski na terenie palestyńskim".

„Unzer Ekspres" zamieszcza szereg reportaży o Palestynie pióra pisarza p. H. Hajszerika.

„Der Najer Morgen" Nr. 22 zamieszcza artykuł dra E. Mayera w sprawie zalesienia Palestyny. Autor zaznacza, iż zagadnienie to ma pierwszorzędne znaczenie dla kształtowania się klimatu palestyńskiego i dla rozwoju rolnictwa.

„Kurjer Warszawski" z dn. 14-go stycznia zamieszcza ciekawą korespondencję z Istambulu o usiłowaniach panturcyzmu przyciągnięcia do ojczyzny Turków, zamieszkałych w Grecji, Jugosławji, Bułgarji i Rumunji. Sfery nacjonalistyczne Turcji zdają sobie sprawę, że ten nowoprzybyły element Turków europejskich, jako bardziej uświadomiony, wniósłby do życia kulturalnego i gospodarczego kraju wiele cennych czynników, natury duchowej i materjalnej.

P. W.

KOMUNIKATY
Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej

POBYT PREZESA L. LEWITEGO W PALESTYNIE.

Prezes L. Lewite przebywa ostatnio w Palestynie, gdzie przeprowadza szereg konferencyj z miarodajnemi czynnikami życia gospodarczego oraz czołowymi przywódcami i organizacjami jiszuwu w Palestynie.

POSIEDZENIE ZARZĄDU IZBY.

W dniu 23 stycznia r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Izby. Między innemi rozpatrzono zaproszenie Dyrekcji Targów Poznańskich, skierowane do Izby, w sprawie urządzenia wystawy palestyńskiej na tych Targach. Na tymże posiedzeniu poruszono również sprawę interwencji u miarodajnych czynników rządowych o powiększenie kontyngentu na pomarańcze palestyńskie.

SPRAWA POWIĘKSZENIA IMPORTU POMARAŃCZY PALESTYŃSKICH.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, p. dr. Franciszek Doleżal, przyjął dwukrotnie na dłuższych konferencjach wiceprezesa Zarządu Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej, p. sędziego M. Friedego. Na konferencjach tych omawiano między innemi sprawę powiększenia kontyngentu dla importu pomarańczy palestyńskich.

DZIAŁALNOŚĆ ŁÓDZKIEGO ODDZIAŁU POLSKO-PALESTYŃSKIEJ IZBY HANDLOWEJ.

Oddział Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej w Łodzi rozwija ostatnio bardzo ożywioną działalność. Zdołał on zainteresować przemysł włókienniczy Palestyną i rynkami Bliskiego Wschodu, dzięki czemu wzrósł ostatnio eksport wyrobów tekstylnych do wspomnianych krajów. Łódzki oddział Izby rozwija ożywioną propagandę w kierunku zacieśnienia stosunków polsko-palestyńskich i podejmuje w tym kierunku szereg inicjatyw. Oddział mieści się w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej 113.

UWADZE ROBOTNIKÓW-EMALJERÓW.

Poważna fabryka w Palestynie poszukuje wykwalifikowanych robotników, zatrudnionych przy emaljowaniu wyrobów żelaznych (t. j. robotników, zatrudnionych przygotowaniem emalji). Robotnicy wykwalifikowani, którzy mogą przedstawić zaświadczenia swej długoletniej pracy w tej dziedzinie produkcji, winni się zgłosić po bliższe informacje do Referatu Przemysłu i Rzemiosła Izby.

WZROST RUCHU TURYSTYCZNEGO DO PALESTYNY.

W związku ze zbliżającą się wielką imprezą sportową „Makabjadą", świętami Purym i Pesach, należy się spodziewać zwiększenia ruchu turystycznego do Palestyny. Polsko-Palestyńska Izba Handlowa, w zrozumieniu znaczenia ruchu turystycznego dla Palestyny i konieczności racjonalnego jego zorganizowania, urządza co dwa tygodnie przejazdy grupowe do Palestyny. Izba załatwia dla uczestników przejazdów wszystkie formalności, związane z wyjazdem i dokłada wszelkich starań, by zapewnić turystom jaknajdogodniejszą podróż.

MOŻLIWOŚCI EKSPORTOWE DO PALESTYNY.

Ostatnio wpłynęły do Izby następujące zapytania:

203/IP/35. Palestyński dom agenturowy poszukuje dostawców grzybów suszonych.

204/AM/35. Zapotrzebowanie na czcionki żydowskie.

206/IP/35. Firma palestyńska interesuje się importem różnych przyborów krawieckich.

207/IP/35. Firma palestyńska interesuje się zakupem większej partji nici i przędzy lnianej. Obejmie również przedstawicielstwo polskich fabryk nici bawełnianych, lnianych i wełnianych, ze sztucznego jedwabiu oraz wyrobów tekstylnych.

208/IP/35. Palestyńska firma importowa obejmie przedstawicielstwo polskich fabryk szpagatu, (szczególnie dla tapicerów), sprężyn tapicerskich, butelek, flakonów do perfum.

209/IP/35. Dom agenturowo-komisowy w Tel-Awiwie poszukuje poważnych dostawców żelaza walcowanego.

210/IP/35. Większa firma tel-awiwska chce zawrzeć umowę na dostawę 2.000 do 3.000 tonn papieru szrencowego do wyrobu torebek papierowych.

211/IMC/35. Fabryka konserw w Petach Tikwa interesuje się dostawą rzodkwi i kwaśnych jabłek (o białej skórce), jak również beczek z twardego drzewa, bukowego lub dębowego o pojemności 200 litrów.

212/IP/35. Fabryka pasków w Tel-Awiwie interesuje się stałą dostawą klamer z metalu, galalitu i ebonitu.

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

Polityka

„AVENIR DE l'ITALIA" O PALESTYNIE. Pismo włoskie „Avenir de l'Italia", zamieściło dłuższy artykuł o sytuacji gospodarczej Palestyny. Autor podkreśla, iż uzyskana ostatnio pożyczka przez Agencję Żydowską wzmocni pozycję tej instytucji, gdyż tą drogą zaoszczędzonych będzie około ŁP. 20.000 rocznie, płaconych dotychczas jako odsetki za dawniejsze pożyczki. Pismo zaznacza również, iż ostatnio wzrosło wśród angielskich sfer finansowych zaintersowanie rynkiem palestyńskim.

„AL ISLAMIA" PRZECIWKO PRZYWÓDCOM STRONNICTW ARABSKICH. „Al Islamia" ogłasza szereg artykułów p. t. „Oskarżamy". W artykułach tych pismo występuje ostro przeciwko przywódcom arabskim, zarzuca im, iż w ich działalności dominuje moment osobisty, i że zaniedbują sprawy społeczne. Pismo nawołuje do przeniesienia ośrodka życia politycznego Arabów z Jerozolimy do innego miasta, do przyciągnięcia młodszej generacji do pracy i podniesienia ostrej walki przeciw władzom mandatowym, które tolerują obecną imigrację żydowską do Palestyny oraz wykup ziemi palestyńskiej przez Żydów.

SPRAWA RADY LEGISLATYWNEJ. Partja Naszaszibiego przeprowadza obecnie silną propagandę na rzecz realizacji projektu utworzenia Rady Legislatywnej w Palestynie. Wg. przypuszczeń prasy palestyńskiej, propaganda ta nie przyniesie żadnych rezultatów, albowiem rząd, naskutek zdecydowanego stanowiska żydostwa palestyńskiego, narazie zupełnie zrezygnował z tego planu.

RUCH PANARABSKI. Dżemal Mardub Bej, przywódca bloku narodowego w Syrji, oświadczył dziennikarzom na konferencji prasowej, iż wkrótce odbędzie się wszechświatowy zjazd Arabów, na którym omówiona będzie sprawa utworzenia stałego organu reprezentacyjnego narodu arabskiego. Wg. Dżemala Marduba Beja projekt ten cieszy się poparciem rządu francuskiego i angielskiego.

Administracja publiczna

NADWYŻKI BUDŻETOWE RZĄDU PALESTYŃSKIEGO. Dochody rządu palestyńskiego za pierwsze 7 miesięcy 1934 r. wyniosły ŁP. 2.917.528, podczas gdy wydatki wyniosły ŁP. 1.774.180. Ze względu na to, że nadwyżka z lat poprzednich wynosiła ŁP. 2.210.932, ogólna nadwyżka budżetu w końcu października 1934 r. wyniosła ŁP. 3.654.250.

DOCHODY RZĄDU PALESTYŃSKIEGO Z OPŁAT CELNYCH W PAŹDZIERNIKU R. 1934. Obecnie ogłoszone zostało sprawozdanie, dotyczące dochodów rządu palestyńskiego w październiku 1934 r. Ze sprawozdania tego wynika, że dochody z opłat celnych w powyższym okresie wynosiły ŁP. 245.593. Od początku roku finansowego 1934 r. dochody z opłat celnych przedstawiały się, jak następuje: kwiecień — ŁP. 192.741, maj — ŁP. 214.500, czerwiec — ŁP. 205.539, lipiec — ŁP. 200.107, sierpień — ŁP. 193.710, wrzesień — Ł. P. 182.950. Ogółem więc w ciągu 7 miesięcy 1934 r. dochody rządu palestyńskiego z opłat

celnych wynosiły ŁP. 1.435.050. Ogólne dochody rządu palestyńskiego w październiku ub. r. wynosiły łącznie ŁP. 511.323. Nadwyżka dochodów nad wydatkami w październiku r. b. wynosiła ŁP. 167.158. Nadwyżki dochodów nad wydatkami za 7 miesięcy 1934 r. wynosiły ŁP. 1.143.348.

Rezerwy kasowe rządu wynoszą w chwili obecnej ŁP. 3.654.281.

Rolnictwo

DZIAŁALNOŚĆ PALESTYŃSKIEGO TOWARZYSTWA PLANTACYJNEGO. Palestyńskie Towarzystwo Plantacyjne, założone w r. 1929 przez Sir Alfreda Monda (Lord Melchett) z kapitałem ŁP. 300.000.— wykazało w czasie swego istnienia bardzo wiele inicjatywy. Towarzystwo postawiło sobie za zadanie wykupywać grunty, odpowiednio je przygotować, rozparcelować i sprzedawać następnie osobom prywatnym. Towarzystwo zakupiło w Szaronie obszar 3.600 dunamów, na którym utworzyło osiedle p. n. „Tel-Mond" dla uczczenia pamięci założyciela towarzystwa p. Alfreda Monda (lorda Melchetta). 2.000 dunamów wspomnianego obszaru zostało zaplantowanych i rozsprzedanych Żydom angielskim i belgijskim. Działki obejmują od 10 do 55 dunamów. Należność za działki kupujący spłacają ratami w ciągu 6—7 lat. W chwili obecnej w osiedlu tym mieszka 400 osób. Palestyńskie Towarzystwo Plantacyjne inwestowało w osiedlu Tel-Mond kapitał wysokości ŁP. 200.000. W roku bieżącym zbiór pomarańczy osiedla Tel-Mond wyniesie ca. 30.000 skrzyń. Gdy wszystkie drzewa osiedla będą owocodajne, zbiór wyniesie ŁP. 250.000. skrzyń. Palestyńskie Towarzystwo Plantacyjne zajmuje się pozatem organizacją transportu pomarańczy, stosując przytem najnowsze systemy pakowania. Towarzystwo czyni również starania w kierunku usprawnienia transportu pomarańczy.

Wobec wielkiej spekulacji gruntami, towarzystwo wstrzymuje się chwilowo od zakupu nowych obszarów.

WZMOŻONA DZIAŁALNOSC TOWARZYSTWA KOLONIZACYJNEGO „EL-HAHAR". Zakupiony przez towarzystwo teren między Jerozolimą a Chebronem, zostaje obecnie przygotowany do założenia intensywnych gospodarstw rolnych. Teren ma być wkrótce rozparcelowany i na poszczególnych działkach prowadzona ma być gospodarka mleczna, hodowla owiec, uprawa owoców, ogrodnictwo i warzywnictwo. Mają być plantowane winogrona, jabłka, wiśnie, śliwki, gruszki, orzechy i t. p. Roboty miernicze zostały już zakończone, a obecnie przeprowadza się parcelację gruntów, która w ciągu 2-ch miesięcy ma być ukończona. Każda działka zawierać będzie 25 dunamów. Dotychczas sprzedano 500 działek.

DZIAŁALNOŚĆ TOWARZYSTWA „PARDES". Towarzystwo „Pardes" jest najstarszą i największą palestyńską spółdzielnią dla sprzedaży pomarańczy. Obecnie liczy ona 470 członków. Obszar plantacyj należących do t-wa „Pardes" wynosi w roku bieżącym 28.311 dunamów. T-wo „Pardes" eksportowała w roku ubiegłym 1.184.177 skrzyń owoców, z czego 1.021.621 skrzyń pomarańczy, 154.121 skrzyń winogron i 12.134 skrzyń cytryn. ⅔ owoców wysłało t-wo „Pardes" przez Jaffę, a ⅓ — przez Hajfę.

T-wo „Pardes" dzieli swoje owoce na 3 gatunki, zależnie od wielkości. I tak owoce największe, (100—128 w skrzynce), stanowią od 30—42% ogólnego zbioru, owoce średniej wielkości (140—160 w skrzynce) stanowią 28% ogólnego zbioru, resztę stanowią owoce najmniejsze (180—240 w skrzynce). 56% owoców największych t-wo „Pardes" wysłało do Anglji.

PROPAGANDA NA RZECZ POMARAŃCZY PALESTYŃSKICH. Istniejąca przy Departamencie Rolnictwa rządu palestyńskiego komisja propagandy pomarańczy palestyńskich, odbyła ostatnio posiedzenie, na którem ustalono plan propagandy poma-

rańczy w Ameryce i w krajach europejskich. Między innemi uchwalono wyznaczyć ŁP. 6.000 na rzecz propagandy w krajach imperjum brytyjskiego.

USTALENIE NAZW NOWYCH OSIEDLI. Komisja Nazw Osiedli przy dyrektorjum Ż. Fund. Narodowego ustaliła nazwy dla szeregu osiedli w Emek Zewulun, w Emek Haszaron i w Emek Chafar. Osiedle Żydów niemieckich w Emek Zewulun otrzymało nazwę Kirjat Bialik, dla uczczenia pamięci słynnego poety Ch. N. Bialika. Osiedle stanu średniego w Emek Zewulun otrzymało nazwę Kirjat Mockin — dla uczczenia pamięci b. prezydenta sjonistycznego Akcyjnego Komitetu. Osiedle grupy Izreel w Emek Haszaron, znajdujące się w okolicy kolonji Tel-Mond — otrzymało nazwę Kfar Hes, dla uczczenia pamięci jednego z pierwszych teoretyków sjonizmu. Osiedle Irgun Witkin w Emek Chafar otrzymało nazwę Kfar Witkin, dla uczczenia imienia teoretyka ruchu Hapoel Hacair. Osiedle El Hakfar otrzymało nazwę Bejtan, osiedle ogólnych sjonistów w Emek Chafar uzyskało nazwę Chawacelet Haszaron. Osiedle b. legjonistów otrzymało nazwę Awi Chajał. Osiedle Hagoel — Giwat Szpiro, dla uczczenia pamięci założyciela Ż. F. N., osiedle sjonistów rosyjskich otrzymało nazwę Chibat Zion. Osiedle grupy Miszmar uzyskało nazwę Miszmar Haszaron.

WYKUP ZIEMI PRZEZ ŻYDÓW. „Falastin" donosi, iż Żydzi wykupili ostatnio 4.000 dunamów ziemi we wsi arabskiej Bet Dżabrin, gdzie mają zamiar założyć nowe osiedle.

„ILANOTH". Pod powyższą nazwą powstało nowe towarzystwo kolonizacyjne. Towarzystwo rozporządza kapitałem ŁP. 20.000.

ROZBUDOWA TEL-CHAJ. Agencja Żydowska przydzieliła grupie Żydów niemieckich grunty w Tel-Chaj. Ma tam być prowadzona intensywna gospodarka rolna. Wydział dla Spraw Kolonizacji Żydów Niemieckich przy Agencji Żydowskiej wyznaczył ŁP. 1.000 na odnowienie domów tego osiedla oraz na przeprowadzenie prac irygacyjnych.

KOLONJA ŻYDÓW AUSTRJACKICH. Ogólnokrajowy zjazd Funduszu Narodowego w Austrji postanowił przystąpić do utworzenia kolonji dla Żydów austrjackich p. n. „Kfar Kremieniecki", dla uczczenia pamięci słynnego przywódcy sjonistycznego Johana Kremienieckiego.

OBROTY SPÓŁDZIELNI „TNUWA". Obroty spółdzielni „Tnuwa" w październiku ub. r. wynosiły ŁP. 27.000, z czego ŁP. 18.600 pochodziło ze sprzedaży produktów mleczarskich.

SZKOŁA ROLNICZA W PARDES CHANA. Szkoła przejęła ostatnio większy teren od t-wa PICA. Na terenie tym ma powstać ogród warzywny, a część terenu ma być zasiana zbożem. Ostatnio zakupiono 80 kur. Szkoła rozwija się pomyślnie, a liczba uczniów stale wzrasta. Zjednoczenie Kolonistów Żydowskich w Palestynie uzyskało od rządu palestyńskiego zezwolenie na sprowadzenie uczniów z zagranicy. Obecnie przystępuje się do budowy nowego gmachu szkolnego.

Przemysł

PRZEMYSŁ METALURGICZNY. P. n. „Cantara" powstała w Jerozolimie nowa fabryka wyrobów metalurgicznych. Założycielami tej fabryki są pp. Barszer i Goldin.

FABRYKA SIATEK I OGRODZEŃ DRUCIANYCH. P. n. „Hageder" powstała obecnie w Tel-Awiwie nowa fabryka ogrodzeń i siatek drucianych.

HOLENDERSKO-PALESTYŃSKA FABRYKA WYROBÓW JUBILERSKICH. Pod powyższą nazwą powstało obecnie przedsiębiorstwo przemysłowe z kapitałem ŁP. 5.000. Przedsiębiorstwo to produkować będzie wyroby złote, srebrne i platerowane.

PRZEMYSŁ ELEKTROTECHNICZNY. P. n. „The Palestine Electric Wire Co. Ltd"

powstało w Palestynie nowe przedsiębiorstwo, mające na celu produkcję drutów i kabli elektrycznych. Przedsiębiorstwo to rozporządza kapitałem zakałdowym w wysokości ŁP. 25.000.

ROZWÓJ TOWARZYSTWA PALESTINE ELECTRIC CORPORATION. Towarzyswo Palestine Electric Corporation przystępuje obecnie do budowy dwóch nowych turbin w okolicy jeziora Tyberjadzkiego. W związku ze wzmożeniem swej działalności, towarzystwo postanowiło powiększyć swój kapitał zakładowy z ŁP. 1 miljona do ŁP. 2 miljonów. Należy przypuszczać, iż przez wybudowanie nowych wielkich turbin, cena prądu elektrycznego w kraju znacznie się obniży.

FABRYKA WYROBÓW CEMENTOWYCH. W Tel-Awiwie powstała obecnie p. n. „Ejszel", fabryka wyrobów cementowych. Założycielami jej są pp. Arber i Widenfeld.

PRZEMYSŁ MEBLOWY. Wobec stałego przypływu imigrantów daje się na rynku palestyńskim zauważyć wielkie zapotrzebowanie na meble. Wszystkie fabryki mebli rozwijają się pomyślnie. Ostatnio powstała nowa fabryka p. n. „Tarze" z kapitałem ŁP. 18.000.

EKSPLOATACJA MORZA MARTWEGO. Towarzystwo eksploatacji morza Martwego „Palestine Potash Co. Ltd.", powiększyło swój kapitał zakładowy i obecnie przystępuje do intensywniejszej działalności. Prace eksploatacyjne mają być przeniesione z odcinka północnego na odcinek południowy, albowiem procent minerałów w południowej części morza jest większy.

PALESTYŃSKIE TOWARZYSTWO CHEMICZNE. Pod powyższą nazwą powstało obecnie w Tel-Awiwie nowe przedsiębiorstwo przemysłowe. Fabryka ta wytwarzać będzie produkty chemiczne i kosmetyczne.

PRODUKCJA MYDŁA. Na ostatniem posiedzeniu Państwowej Rady Rolniczej, omawiana była sprawa produkcji mydła z olejków roślinnych. Przewodniczący Rady przedstawił obecny stan produkcji mydła w Palestynie i uprawy oliwek.

Postanowiono wybrać komisję, która ma te sprawy zbadać, i ustalić, jakie kroki należy podjąć, aby zracjonalizować uprawę oliwek, a przez to i produkcję mydła.

Rząd palestyński czyni starania w kierunku utworzenia syndykatu mydlarskiego w Sychemie. Przypuszcza on, iż tą drogą da się zracjonalizować i usprawnić tę gałąź produkcji oraz zapobiec niezdrowej konkurencji, jaka panuje w tej gałęzi produkcji.

PRODUKCJA KOSMETYKÓW. W Riszon le Zion powstała obecnie nowa fabryka mydła i wyrobów kosmetycznych. Założycielem fabryki jest p. Szeref.

FABRYKA WYROBÓW KOSMETYCZNYCH W RAMATH GAN. W Ramath Gan powstała obecnie fabryka wyrobów kosmetycznych i chemicznych p. n. „Raz".

PALESTYŃSKIE TOWARZYSTWO DLA PRODUKCJI WYROBÓW GUMOWYCH. Pod powyższą nazwą powstało w Palestynie przedsiębiorstwo z kapitałem ŁP. 5.000. Założycielem towarzystwa jest p. Jarost.

PRODUKCJA ZĘBÓW SZTUCZNYCH. Fabryka zębów sztucznych p. Blooma rozwija się pomyślnie. 97% swej produkcji eksportuje ona zagranicę, czem przyczynia się w pewnej mierze do polepszenia bilansu handlowego Palestyny. Fabryka ta powstała w Palestynie w r. 1927 z kapitałem zakładowym ŁP. 5.000. Następnie kapitał ten wzrósł do ŁP. 7.000. Obecnie pracuje w fabryce 180 robotników. Surowiec potrzebny dla produkcji zębów sztucznych sprowadza się częściowo z Kanady, a częściowo ze Stanów Zjednoczonych A. P. Fabryka produkuje rocznie 5.000.000 zębów, wartości ŁP. 30.000. Palestyna zakupuje te zęby za ŁP. 1.000 rocznie. Kraje Bliskiego Wschodu (Syrja, Egipt, Irak, Persja, Turcja, Tunis, Alger) kupują łącznie za Ł. P.

1.500 rocznie. Do r. 1933 Anglja była głównym odbiorcą palestyńskich zębów sztucznych. Eksport wyrobów fabryki Blooma do Anglji dochodził już do ŁP. 1.000 rocznie. Jednak nasktuek dalszego rozbudowania ceł ochronnych w Anglji, rynek ten został prawie zupełnie utracony. Opłata celna za 100 zębów wynosi obecnie ½ Ł., co podwyższa cenę tych zębów od 50—60%. Fabryka Blooma zdobyła jednak ostatnio szereg nowych rynków zbytu, co umożliwi jej utrzymywanie produkcji na dotychczasowym poziomie. Wśród większych odbiorców produkcji fabryki Blooma znajduje się Austrja, która ostatnio zakupuje za ŁP. 2.000 rocznie, oraz Nowa Zelandja, zakupująca rocznie za ŁP. 1.000. Fabryka eksportuje swe wyroby do 60 krajów. Dla odzyskania rynku angielskiego, fabryka Blooma założyła oddział na Cyprze, gdzie obecnie zatrudnionych jest około 60 robotników. Fabryka przystępuje do zracjonalizowania swej produkcji. W związku z tem będzie ona przeniesiona z Tel-Awiwu do większego gmachu fabrycznego w Nachlat Icchak. Fabryka sprowadziła nowe urządzenia fabryczne z zagranicy i przystępuje do produkcji nowych gatunków zębów sztucznych. Ilość zatrudnionych robotników ma wkrótce wzrosnąć do 300.

PRODUKCJA WORKÓW PAPIEROWYCH. Fabryka „Papirus" przystępuje obecnie do produkcji worków papierowych do cementu. Fabryka „Papirus" rozwija się pomyślnie. Zatrudnia ona w chwili obecnej 30 robotników. Przedsiębiorstwo ma być rozszerzone i przekształcone w towarzystwo akcyjne, a produkcja ma wzrosnąć w dwójnasób.

Fabryka zamierza również produkować beczki z masy papierowej, które będą przeznaczone do transportu pomarańczy i minerałów z morza Martwego. Obecnie przeprowadza się pierwsze próby produkcji tych beczek. Szereg plantatorów zamierza w przyszłym sezonie eksportować swe pomarańcze w beczkach papierowych.

PALESTYŃSKIE TOWARZYSTWO DLA PRODUKCJI PIWA. Pod powyższą nazwą powstało obecnie w Riszon le Zion przedsiębiorstwo, produkujące piwo, z kapitałem zakładowym ŁP. 50.000.

NOWA FABRYKA CZEKOLADY „RECORD". W Palestynie powstała obecnie nowa fabryka czekolady i wyrobów cukierniczych p. n. „Record" z kapitałem zakładowym ŁP. 2.000.

PALESTYŃSKIE TOWARZYSTWO DLA BUDOWY SZOS. Pod powyższą nazwą powstało obecnie w Palestynie nowe przedsiębiorstwo przemysłowe z kapitałem ŁP. 30.000.

TOWARZYSTWO DLA FINANSÓW, PRZEMYSŁU I HANDLU. Pod powyższą nazwą powstało w Palestynie towarzystwo z kapitałem ŁP. 10.000. Ma ono na celu wspomaganie wszelkiej inicjatywy życia gospodarczego. W szczególności towarzystwo to ma zainteresowanie dla przemysłu.

ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI FIRMY „PALESTINE COLD STORAGE & SUPLY CO". Firma „Palestine Cold Storage & Suply Co. Ltd." w Tel-Awiwie zamierza wybudować na nowo nabytych obszarach nad zatoką hajfską chłodnię i wytwórnię lodu. Fabryka ta produkuje obecnie 25 tonn lodu dziennie z wody destylowanej. Zatrudnia ona około 60 robotników. Inwestycje tej fabryki wynoszą ŁP. 34.000.

UPRZEMYSŁOWIENIE KOLONJI RISZON LE ZION. Kolonja przekształca się stopniowo w poważny ośrodek przemysłu i rzemiosła. Z większych fabryk w tem osiedlu należy wymienić fabrykę „Ketter", hutę szklaną „Gabisz", oraz budującą się fabrykę mebli „Tarze". Fabryka ta zatrudniać będzie około 200 robotników. Pozatem istnieje w kolonji fabryka wyrobów gumowych, oraz fabryka włókiennicza. Wkrótce ma tam również powstać fabryka wyrobów mydlarskich. Pozatem w kolonji istnieje silnie rozbudowane rzemiosło.

Ruch budowlany

RUCH BUDOWLANY W TEL-AWIWIE. W/g danych opublikowanych w „Jedyjot Irijat Tel-Awiw", magistrat m. Tel-Awiwu w ciągu całego roku 1934 udzielił 2113 zezwoleń na budowę 13.697 pokoi i 246 sklepów na obszarze 429.729 m². Kapitał zainwestowany w budownictwie Tel-Awiwu w r. 1934 wynosił ŁP. 2.578.400. Należy zaznaczyć, iż w całym roku 1933 udzielono 2.290 zezwoleń na budowę 10.714 pokoi oraz 320 sklepów na obszarze 322 m², a kapitał zainwestowany w budownictwie Tel-Awiwu w r. 1933 wynosił ŁP. 1.766.600.

WZROST KOSZTÓW BUDOWY. W/g ogłoszonych danych Histadrut Haowdim okazuje się, iż koszt budowy domku w Kirjat Chaim (w pobliżu Hajfy) w r. 1932 wynosił 160 ŁP., w r. 1933/34 — ŁP. 235, a w r. 1934/35 — ŁP. 300. Reszta wydatków związanych z budową, jak to budowa dróg, kanalizacja i instalacja świetlna i t. p. wzrosła o ŁP. 50 na jeden dom. Jak z powyższego wynika, koszty budowy domku w Kirjat Chaim wzrosły znacznie. Wzrost kosztów budowy zaznaczył się również i w innych osiedlach i miastach Palestyny.

BUDOWA 130 DOMÓW W KIRJAT CHAIM NA OBSZARZE ZATOKI HAJFSKIEJ. Firma „Palestine Building Syndicate" przystępuje do budowy 130 domów w Kirjat Chaim nad zatoką hajfską kosztem ŁP. 40.000.

TOWARZYSTWO BUDOWLANE „CEL KORATI". Pod powyższą nazwą powstało w Tel-Awiwie towarzystwo budowlane. Towarzystwo to udzielać będzie swym członkom pożyczek na cele budowlane.

BUDOWA SZOSY JEROZOLIMA — BEER-SZEBA. Rząd przystępuje wkrótce do budowy szosy Jerozolima — Beer-Szeba. Koszt budowy pokryty zostanie z zaciągniętej pożyczki w wysokości ŁP. 10.000.

Handel

HANDEL ZAGRANICZNY PALESTYNY. Z opóźnieniem półrocznem opublikowane zostały obecnie oficjalne dane, dotyczące handlu zagranicznego Palestyny w lipcu r. 1934. Import ten wzrósł w tym miesiącu w porównaniu z tym samym okresem roku ubiegłego o 124,5% i wynosił ŁP. 1.157.747. Warto zaznaczyć, iż import w drugim kwartale r. 1934 wzrósł o 183,5% wobec importu w tym samym okresie roku 1933. Wśród krajów eksportujących do Palestyny pierwsze miejsca w lipcu ub. r. zajęły Anglja, Niemcy, Stany Zjednoczone A. P., Rumunja, Syrja, Belgja i Japonja. Szczególnie dał się zaznaczyć wzrost importu nabiału, ryb i innych produktów spożywczych. Import czekolady wzrósł czterokrotnie, a import ziemniaków — o 25%. Wobec budowy wielkiego browaru w Palestynie, należy podkreślić, iż ostatnio import piwa wzrósł o 200%. Tak więc browar ten ma wszelkie widoki pomyślnego rozwoju. Import wyrobów wełnianych wzrósł o 70%, wyrobów bawełnianych — o 60%. W znacznej mierze wzrósł również import materjałów budowlanych i tak, import cementu wzrósł czterokrotnie, okuć budowlanych — o 50%, słupów żelaznch — trzykrotnie.

Eksport z Palestyny w lipcu 1934 r. zmalał w porównaniu z tym okresem w roku ubiegłym o 5,5% i wynosił zaledwie ŁP. 48.780. Ta wielka dysproporcja między importem a eksportem Palestyny jest zjawiskiem wprost zatrważającem i rzecz prosta, że na łamach prasy palestyńskiej jest ono z wielkiem zainteresowaniem omawiane i komentowane.

ZAINTERESOWANIE PALESTYNY MIĘDZYNARODOWEMI TARGAMI W POZNANIU. Sfery palestyńskie zainteresowały się Międzynarodowemi Targami w Poznaniu, które odbędą się w okresie 28 kwietnia — 5 maja 1935 r. Targi te przyczynią się niewątpliwie do bliższego nawiązania stosunków handlowych między Polską a Palestyną.

EKSPORT POMARAŃCZY. W bieżącym sezonie, do dnia 13 stycznia, wysłano z Palestyny 2.045.122 skrzynek pomarańczy, podczas gdy w tym samym okresie roku

ubiegłego wysłano 1.849.069 skrzynek. Przez Jaffę wysłano 1.224.287 skrzynek (w r. ub. 1.185.217), przez Hajfę — 713.187 (w r. ub. 568.865), przez Port-Said — 107.648 (w r. ub. 94.992).

WZROST EKSPORTU POMARAŃCZY Z PALESTYNY DO POLSKI. Naskutek ostatnio wprowadzonej w Polsce zniżki stawki celnej na pomarańcze, eksport tychże z Palestyny znacznie wzrósł. Należy przypuszczać, iż Polska, która w roku ubiegłym zakupiła w Palestynie 30.000 skrzyń pomarańczy i winogron, wykorzysta w tym roku cały kontyngent, który wynosi 220.000 skrzyń.

WZROST IMPORTU OWOCÓW DO PALESTYNY. Przypływ imigrantów do Palestyny wpływa w znacznej mierze na wzrost importu owoców do tego kraju. Poniższa tabelka ilustruje cyfry importu owoców do Palestyny za okres 1931—1934 (½ r.).

Import owoców do Palestyny w latach 1931—1934.

r. 1931	r. 1932	r. 1933	r. 1934 (½ r.)
ŁP. 36.784	ŁP. 46.384	ŁP. 73.429	ŁP. 73.783

Należy przypuszczać, iż ogólny import owoców do Palestyny wynosił w roku ubiegłym ŁP. 150.000. Import ten obejmuje przeważnie jabłka, gruszki i śliwki. Jabłka i gruszki są sprowadzane ze Stanów Zjednoczonych, z Włoch i Turcji. Inne owoce sprowadzane są również z Syrji. W celu zmniejszenia tak wielkiego importu owoców do Palestyny, plantuje się obecnie w kraju, a szczególnie w okolicach górskich, rozmaite gatunki owoców. Osiągnięte dotychczas wyniki są zadawalające, co zachęci kolonistów do zwiększenia uprawy owoców.

IMPORT PSZENICY. Ostatnio rynek palestyński jest poprostu zasypywany pszenicą z zagranicy. Sfery gospodarcze Palestyny przedłożyły rządowi palestyńskiemu memorjał, w którym wskazują na niebezpieczeństwo grożące rozwijającemu się rolnictwu palestyńskiemu ze strony stale wzrastającego importu zbóż i mąki.

Bankowość

BANK HAIKARIM. Bank ten utworzony niedawno wykazuje bardzo intensywną działalność. Zadaniem jego jest udzielanie kredytów rolnikom żydowskim na 3 — 15 lat. Kapitał zakładowy banku ma wynieść ŁP. 100.000. Dotychczas sprzedane zostały akcje za ogólną sumę ŁP. 25.000. Jest rzeczą zrozumiałą, iż wobec kredytów długoterminowych, jakie bank ma udzielać, kapitał zakładowy banku nie wystarczy na powyższe operacje. Wystarczać on będzie jednak na gwarancję przy otrzymywaniu przez bank specjalnych kapitałów na przeprowadzenie swej akcji kredytowej. Bank udzielać będzie pożyczek wyłącznie posiadaczom gruntów.

DZIAŁALNOŚĆ BARCLAY BANKU W PALESTYNIE. Barclay Bank posiada w Palestynie 9 oddziałów i agentur (Jerozolima, Tel-Awiw — 2 oddziały, Hajfa — 2 oddziały, Jaffa, Sychem, Nazareth, Akko) i należy wraz z bankiem Anglo-Palestina do największych banków w kraju. Oddziały Barclays Banku podlegały dotychczas dyrekcji tego banku w Egipcie. Obecnie władze centralne w Londynie postanowiły utworzyć w Palestynie dyrekcję okręgową, bezpośrednio podległą centralnej dyrekcji w Londynie.

BANK ASCHRAI. Bank Aschrai przeniósł się do nowego gmachu przy ul. Nachlat Binjamin. Gmach banku należy do najpiękniejszych budynków w Tel-Awiwie. Bank ten został założony w r. 1923 i wówczas liczył 440 członków. Obecnie ilość członków banku wynosi 3.752. Depozyty banku w r. 1923 wynosiły ŁP. 4.740, obecnie wynoszą one ŁP. 1.754.361. Ogólne obroty banku w r. 1934 wynosiły ŁP. 25,5 miljona. W skład dyrekcji banku wchodzą pp.: M. Dizengof, M. Zaks, M. Chankin, M. Chelouche, Sz. Labonski i L. Rabinowicz.

Komunikacja

KOMUNIKACJA LOTNICZA Z PALESTYNĄ. W Londynie powstało ostatnio przedsiębiorstwo dla rozwoju komunikacji lotniczej z Palestyną z kapitałem ŁP. 20.000. Opracowany został już plan działalności towarzystwa na r. 1935.

SPRAWA BUDOWY PORTU LOTNICZEGO W TEL-AWIWIE. Do Tel-Awiwu przybył z Anglji specjalny wysłannik rządu brytyjskiego, który ma wydać opinję o sprawie wybudowania w Tel-Awiwie portu lotniczego. Sprawa ta była omawiana na konferencji, w której brali udział z ramienia magistratu m. Tel-Awiw pp.: Dizengof i Nediwi.

PALESTYŃSKIE TOWARZYSTWO OKRĘTOWE. Pod powyższą nazwą powstało obecnie w Palestynie towarzystwo okrętowe z kapitałem ŁP. 60.000. Towarzystwo to ma uruchomić własną linję okrętową. Na czele towarzystwa stoi p. Arnold Bernstein z Hamburga. Pierwszy okręt p. n. „Tel-Aviv" o pojemności 10.000 tonn wyruszy z Hajfy do Triestu dn. 13 marca b. r., a rejsy jego będą się stale odbywały między temi dwoma portami. Na okręcie powiewać będzie flaga palestyńska.

BADANIE STANU KOLEJNICTWA PALESTYŃSKIEGO. Na zaproszenie rządu palestyńskiego przybył z Anglji do kraju ekspert dla spraw kolejnictwa. Ma on zbadać obecne stosunki na kolejach palestyńskich i przedstawić rządowi swe uwagi i wnioski, które mają przyczynić się do ulepszenia ruchu kolejowego kraju.

USPRAWNIENIE POCZTY PALESTYŃSKIEJ. Naskutek wniesionych zażaleń, wprowadzono ostatnio szereg ulepszeń, zmierzających do usprawnienia ruchu pocztowego w kraju. Z początkiem stycznia 1935 roku poczta w Tel-Awiwie i Jerozolimie jest 3 razy dziennie dostarczana. Pozatem uruchomiono specjalną pośpieszną komunikację autobusową między Tel-Awiwem a Jerozolimą, która umożliwi otrzymywanie odpowiedzi w tym samym dniu. Podobne połączenia komunikacyjne mają również być zaprowadzone między Hajfą a Tyberjadą oraz innemi większemi miastami Palestyny. Nowe te ulepszenia przyjęte zostały przez społeczeństwo palestyńskie z wielkiem zadowoleniem. Ruch pocztowy w kolonjach dalej nie jest zadawalający i wykazuje szereg defektów.

USPRAWNIENIE KOMUNIKACJI TELEFONICZNEJ MIĘDZY JAFFĄ A HAJFĄ. Naskutek nalegań sfer gospodarczych, rząd palestyński zdecydował zaprowadzić dodatkowe linje telefoniczne między Jaffą a Hajfą.

Imigracja

REORGANIZACJA DEPARTAMENTU IMIGRACYJNEGO. Departament Imigracyjny rządu palestyńskiego ma być wkrótce zreorganizowany. Na czele Departamentu Im. pozostaną nadal p. Mils jako dyrektor i p. Edwin Samuel jako zastępca. W Jerozolimie, w Hajfie i w Jaffie powstaną miejscowe wydziały departamentu. Na czele wydziału jerozolimskiego stanie p. Mindel, jaffskiego — p. Ernaud, hajfskiego — p. Solman.

IMIGRACJA DO PALESTYNY W LISTOPADZIE 1934 R. W listopadzie ub. r. przybyło do Palestyny 5.054 imigrantów. W liczbie tej było 554 turystów, którzy zalegalizowali swój pobyt w kraju. Wśród przybyłych znajdowało się 517 kapitalistów z kapitałem ŁP. 1.000, 116 rzemieślników i 650 studentów. Udział robotników w imigracji ogólnej w miesiącu listopadzie wyniósł 14%. Kapitał przywieziony w tymże miesiącu do Palestyny obliczony jest na przeszło miljon funtów.

Miasta

TEL-AWIW.

DOCHODY MAGISTRATU M. TEL-AWIW. Dochody magistratu m. Tel-Awiw za pierwsze półrocze roku budżetowego 1934/35 (kwiecień — wrzesień) wynosiły ŁP. 129.630 wobec ŁP. 83.783 w tym samym okresie roku ubiegłego.

Różne

— Do Palestyny przybył z New-Yorku p. Julius Simon, prezes Polsko-Amerykańskiego Komitetu dla Rozwoju Palestyny.

— Pan Gaston Doumergue, prezydent Francji, ma wkrótce przybyć ze swą małżonką do Palestyny.

— W Palestynie bawi obecnie prezes Gminy Żydowskiej w Berlinie, p. Stahl.

— W Palestynie bawi obecnie p. Wiktor Czernow, znany b. przywódca prawych eserowców w Rosji i b. minister w rządzie Kiereńskiego.

— W Hajfie odbyła się uroczystość otwarcia rurociągu Mosul—Hajfa.

— Do Palestyny przybyło w grudniu ub. r. 325 Żydów niemieckich.

— B. wiceminister litewski skarbu, Rachmilewitz, mianowany został przez rząd litewski konsulem generalnym w Tel-Awiwie.

— W Palestynie powstał komitet uczczenia osiemsetletniej rocznicy urodzin Majmonidesa.

W grudniu r. 1934 zaczął wychodzić w Palestynie nowy miesięcznik, poświęcony architekturze i budownictwu palestyńskiemu p. n. „Habinian Bemizrach Hakarow".

— W Jaffie mają być wprowadzone elektryczne sygnały orjentacyjne dla unormowania ruchu kołowego.

— W okresie II-ej Makabjady w Tel-Awiwie odbędzie się w Palestynie wielka wystawa prasy żydowskiej za ostatnie 70 lat.

— Żydowscy plantatorzy przedstawili rządowi palestyńskiemu memorjał, skierowany przeciwko nowej ustawie o podatku rolnym.

— Gmina Żydowska w Jerozolimie wręczyła Komisarzowi okręgowemu, majorowi Campbellowi, memorjał przeciwko podwyżce opłat za wodę do wysokości 70 milsów.

— Rząd palestyński przystępuje obecnie do budowy portu w Tel-Awiwie.

— Rząd palestyński wydał rozporządzenie, zezwalające na nadawanie w wewnętrznym obrocie telegraficznym w Palestynie depesz w języku hebrajskim.

— Bank Aschrai wybudował w centrum miasta nowy gmach.

— Szkoła rolnicza im. Kaduriego urządziła kurs dla hodowli owiec.

— Wkrótce mają odbyć się wybory do rady miejskiej w Tel-Awiwie,

— W okresie Makabjady odbędzie się w Tel-Awiwie pierwszy międzynarodowy turniej szachowy.

— W bieżącym miesiącu ma przybyć do Palestyny b. generalny dyrektor kolei żelaznych w Anglji i obecny członek komitetu doradczego dla rozwoju kolonji, sir Feliks Pollo.

— Podczas wiercenia gruntów, należących do arabskiej szkoły rolniczej w Tulkerem, odnaleziono specjalne bogate źródła wody.

— Wysoki Komisarz, sir Artur Wauchope, odbywa obecnie podróż inspekcyjną po kraju.

— W Tel-Awiwie powstaje obecnie Uniwersytet Ludowy. Otwarcie odbędzie się w końcu stycznia. Wśród wykładowców znajduje się szereg wybitnych przedstawicieli nauki.

— Spółdzielnia autobusowa „Eged" zakupiła w Tel-Awiwie większy plac, na którym powstanie centralny garaż dla jej autobusów.

— Agencja Żydowska uzyskała pożyczkę w wysokości ŁP. 500.000 od Lloyd Banku w Londynie. Pierwsza rata w wysokości ŁP. 150.000 została już przez Agencję Żydowską podjęta.

— Dochody Żydowskiego Funduszu Narodowego w r. 1934 wynosiły ŁP. 283.429 wobec ŁP. 218.344 w roku 1933.

— Między Damaszkiem a Londynem zaprowadzono stałą komunikację radjo-telegraficzną i telefoniczną.

— Dn. 29 stycznia odbędzie się w Palestynie zjazd Zjednoczenia Kolonistów Żydowskich. Na zjeździe zostanie wygłoszony referat o ogólnem położeniu gospodarczem kraju przez p. Mojżesza Smilańskiego.

BLISKI WSCHÓD

TRANSJORDANJA

„MARAT AL SZARAK" O SYTUACJI GOSPODARCZEJ TRANSJORDANJI. „Marat Al Szarak" w większym artykule omawia obecną ciężką sytuację Transjordanji. Autor artykułu podkreśla, iż katastrofalny stan gospodarki musi doprowadzić do tego, że rolnicy transjordańscy zaczną sprzedawać swoje grunty Żydom. Autor artykułu zwraca się do bogatych Arabów palestyńskich, by ci zakupili zaniedbane grunty w Transjordanji i zaprowadzili na nich intensywną gospodarkę rolną.

POŻYCZKA DLA TRANSJORDANJI. Otrzymana przez rząd transjordański pożyczka w wysokości ŁP. 100.000 jest przeznaczona na rozdzielenie wśród zubożałych rolników.

SYRJA

PRZENIESIENIE DWÓCH FABRYK WYROBÓW WŁÓKIENNICZYCH Z DAMASZKU DO HAJFY. Według doniesień prasy syryjskiej, właściciele dwóch fabryk wyrobów włókienniczych w Damaszku, zamierzają przenieść swoje przedsiębiorstwa do Hajfy. Decyzję tę powzięli właściciele przedsiębiorstw naskutek podniesienia przez władze syryjskie stawki celnej na importowaną bawełnę.

KOLEJ SYRYJSKO-IRASKA. Budowa odcinka kolejowego z północnej Syrji do Iraku postępuje w szybkiem tempie. Roboty mają być zakończone w czasie najbliższym, a oddanie odcinka do użytku publicznego nastąpić ma w czerwcu 1935 r. Przez wybudowanie wspomnianego odcinka powstanie doskonałe połączenie kolejowe portów morza Śródziemnego z Mosulem i Persją północną.

RUCH TURYSTYCZNY. Ostatnio przybyła do kraju większa wycieczka zorganizowana przez dziennik francuski „Le Temps". Wycieczka ta była uroczyście podejmowana przez władze administracyjne kraju.

KOLONIZACJA ŻYDOWSKA. Grupa Żydów z Alzacji i Lotaryngji zakupiła w Libanie teren, obejmujący 12.000 dunamów za kwotę LT. 45.000. Ziemia ta została zakupiona u rodziny Sursuk. Wspomniana grupa Żydów pertraktuje obecnie w sprawie kupna dwóch innych terenów w południowym Libanie. Na zakupionych terenach mają być założone kolonje na wzór osiedli żydowskich w Palestynie.

EGIPT

SYTUACJA GOSPODARCZA EGIPTU W 1934 R. Sytuacja gospodarcza Egiptu polepszyła się znacznie w roku 1934, a to dzięki zwyżce cen na bawełnę. Wartość eksportu bawełny i nasienia bawełnianego w r. 1934 wynosiła ŁE. 21.701.249 w porównaniu z ŁE. 14.841.344 w roku poprzednim. Ogólna cyfra eksportu egipskiego również wzrosła, co wpłynęło na otrzymanie dodatniego salda w wysokości ŁE. 3.338.000 w porównaniu z saldem w wysokości ŁE. 500.000 w roku poprzednim.

WZROST DOCHODÓW Z CEŁ. W okresie 1.V. — 26.XII. roku ubiegłego dochody z ceł wzrosły w Egipcie o ŁE. 480.952 w porównaniu z tymże okresem roku poprzedniego.

DOCHODY Z RUCHU OKRĘTOWEGO w kanale Suezkim w okresie od 15

grudnia do 26 grudnia r. ub. wyniosły frs. 23.590.000.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY. W Egipcie powstała ostatnio nowa fabryka tekstylna „Societe Egyptienne de Tissage & Tricotages, S. A." z kapitałem zakładowym ŁE. 24.000 w 6.000 akcyj po ŁE. 4 każda.

NOWA SZOSA MIĘDZY EGIPTEM A PALESTYNĄ. Ministerstwo Spraw Wojskowych w Egipcie postanowiło wybudować szosę do Palestyny poprzez pustynię synajską. Szosa ta ma być przystosowana do ruchu automobilowego.

W/G SPRAWOZDANIA RZĄDU powstaje obecnie w Egipcie Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Dotychczas te dwie gałęzie gospodarki były kontrolowane przez departament ministerstwa skarbu.

IRAK

BUDŻET NA ROK 1935/36. Rząd iraski wniósł do parlamentu projekt budżetu na r. 1935/36. Projekt ten przewiduje po stronie rozchodów 3.968.997 dinarów, a po stronie dochodów 3.970.500 dinarów.

FABRYKA CZĘŚCI MASZYN. Pewien koncern amerykański przystępuje obecnie do utworzenia w Iraku większej fabryki części maszyn. Ma ona zaspokoić potrzeby rynku wewnętrznego oraz krajów sąsiednich.

W/g doniesień prasy bagdadzkiej, Ford zamierza również wybudować fabrykę samochodów w Iraku, która ma zatrudnić 500 robotników.

OGÓLNA WARTOŚĆ MONET I BANKNOTÓW, będących w obiegu w Iraku na dzień 30 listopada r. ub. wynosiła I. D. (dinarów iraskich) 3.429.365, z czego I. D. w banknotach 2.839.315 i 512.000 w monetach srebrnych, 65.900 w niklowych i 12.140 w bronzowych monetach.

W/G DONIESIEŃ PRASY IRASKIEJ, rząd iraski ma ustanowić maksymalną stawkę procentową w wysokości 6%. Obecnie, zgodnie ze starem prawem ottomańskiem, stawka wynosi 9%.

BAGDAD — DAMASZEK W 18 GODZIN. Rozpoczęta została budowa szosy między Rutbah a granicą syryjską. Szosa ta umożliwi przebycie tej przestrzeni samochodami w 18 godzin.

BUDOWA DROGI MIĘDZY NEJD A MEDINĄ. Iraska komisja dla budowy nowej szosy dla pielgrzymek ukończyła w tym miesiącu swoje prace. Prezes komisji po zbadaniu prac orzekł, że warunki dla komunikacji samochodowej na tej drodze są zupełnie zadawalające. Ze względu na to, że odnaleziono na tej przestrzeni nowe źródła wody, podróż dłuższa została obecnie umożliwiona.

RZĄD IRASKI wyznaczył jako swego przedstawiciela przy elektrowni bagdadzkiej p. Achmada Adnana Effendi.

TURCJA

UKŁAD TURECKO-IRASKI. Prowadzone są pertraktacje między Turcją a Irakiem w celu uzupełnienia układu handlowego. Między projektami na czoło wysuwa się sprawa budowy stałej szosy, ciągnącej się od zatoki perskiej do morza Czarnego i ułatwienie komunikacji samochodowej dla kupców i pasażerów na odcinku Basrah i Trebisonde.

UMOWA MIĘDZY TURCJĄ A U. S. A.. Doktór Teffic Ruszhdi Araz, turecki minister spraw zagranicznych, z ramienia Turcji i F. K. Nilsen z ramienia U. S. A. podpisali w dn. 27 ub. m. umowę, na mocy której Turcja zobowiązała się spłacić Stanom Zjednoczonym Ł. 280.000 za straty poniesione przez obywateli amerykańskich w Turcji podczas wojny. Suma ta zostanie spłacona w 13 rocznych ratach.

TURCJA ARBITREM W KONFLIKCIE PERSKO-IRASKIM. Rząd turecki wykazuje ożywioną inicjatywę na polu dyplomatycznym. Ostatnio podjął on się arbitrażu w konflikcie granicznym persko-iraskim. W Genewie mają wkrótce spotkać się trzej ministrowie spraw zagranicznych wyżej wspomnianych krajów, celem zawarcia ugody.

STOSUNKI HANDLOWE TURECKO-BUŁGARSKIE. Rozpoczęto układy między Turcją i Bułgarją, celem zawarcia traktatu handlowego między temi państwami.

SPIS LUDNOŚCI. W listopadzie 1935 roku odbędzie się w Turcji drugi spis ludności. We wszystkich okręgach Turcji rozpoczęto już prace związane z przeprowadzeniem powyższego spisu.

ROZWÓJ PRZEMYSŁU KRAJOWEGO. Prace związane z budową fabryki tkanin szybko posuwają się naprzód. Wkrótce rozpocznie się montowanie maszyn. Inżynierowie i majstrowie, którzy w Rosji ukończyli swe studja, zatrudnieni będą w fabryce bawełny w Nazili i Eregli.

EKSPORT WĘGLA. Produkcja zagłębia węglowego Zonguldak wynosiła we wrześniu 214.000 tonn, z których 69.339 tonn wywieziono zagranicą.

EKSPORT POMARAŃCZY. Władze rządowe czynią obecnie starania w sprawie przeprowadzenia standaryzacji pomarańczy, przeznaczonych na eksport. Poczynania te mają wpłynąć na wzrost eksportu pomarańczy z Turcji. W tym też celu rząd turecki obniżył koszty transportowe.

ZALESIENIE TURCJI. Rząd turecki wyznaczył specjalną komisję, która ma na celu opracowanie planu zalesienia Turcji.

NOWA RAFINERJA CUKRU. Sumer Bank otrzymał koncesję na założenie rafinerji, która zaopatrywałaby Izmir Manissa, Denizli, Kanoya, Afyon, etc. Koncesja ta opiewa na 25 lat.

NAFTA. Ministerstwo Skarbu zostało poinformowane o odkryciu pokładów nafty w Uniye.

KOPALNIE W ERGANI. Prace nad budową linji kolejowej do Ergani będą ukończone w sierpniu b. r. Zostanie zaangażowanych dwóch niemieckich chemików do kopalń miedzi.

ORZECHY. Zbiór orzeszków wyniósł 13.000 worków. Orzeszki tureckie są drogie w porównaniu z orzeszkami hiszpańskiemi, ale przewyższają je pod względem jakości. Orzeszki tureckie cieszą się wśród konsumentów dużem uznaniem, zwłaszcza w Niemczech.

BUDOWA ELEWATORA. Rząd turecki przystępuje obecnie do budowy elewatora w Ankarze, w którym wieśniacy mogliby przechowywać zboże.

CŁA. Ministerstwo Ceł i Monopoli ukończyło opracowywanie projektu prawa, dotyczącego reorganizacji systemu celnego.

FLOTA HANDLOWA. Turecka żeglugowa spółka akcyjna wysłała zagranicę komisję, celem zakupienia przez nią dwóch statków. Komisja ta zakupiła dwa statki włoskie.

5-CIOLETNI MIEJSKI PROGRAM BUDOWY DRÓG. Prace nad budową nowych dróg i szos, przewidziane w „Piatiletce" posuwają się naprzód. Ukończono obecnie reperację następujących dróg: Yedi-Koule-Bakireuy-Kutchuk, Themedie-Topkau, Selami-Tchechme - Maltepo-Yalowa. Odrestaurowuje się również niektóre budynki szkolne.

DRUGA „PIATILETKA". Drugi plan „pięcioletni" przewiduje elektryfikację w szybkiem tempie gmachów państwowych w Turcji. W okolicy Sakarja zamierza się założyć wielką centralę elektryczną.

PROJEKT PRAWA PRACY. Główne zasady tego projektu są następujące:

1. Umowa między robotnikiem a chlebodawcą musi być zawarta na piśmie.

2. Robotnicy muszą płacić świadczenia socjalne: ¼ płaci robotnik, ¾ — chlebodawca.

Ilość godzin pracy jest ustalona w zależności od rodzaju zatrudnienia. Za każdą dodatkową godzinę pracy robotnik otrzymuje podwójne wynagrodzenie.

3. Surowe kary pieniężne są przewidziane za strejki. W razie sporu między robotnikiem a patronem będzie ustanowiona specjalna komisja pod przewodnictwem najwyższych urzędników.

OPŁATY ZA NAUKĘ. Od grudnia do stycznia b. r. będą pobierane opłaty za naukę. Na osoby, które jej nie uiszczą będzie nakładana grzywna.

BANK ATEŃSKI. Bank Ateński, który należy do stowarzyszeń zagranicznych, podał do wiadomości Ministerstwa Gospodarki o zamknięciu swoich oddziałów w Turcji.

BICIE MONET SREBRNYCH. W mennicy państwowej uruchomiono 5 maszyn do bicia monet srebrnych 1-dno funtowych.

TYDZIEŃ OSZCZĘDNOŚCI. 14 grudnia 1934 r. był pierwszym dniem „tygodnia oszczędności". Wielkie sumy pieniężne zostały przeznaczone na cele reklamowe „tygodnia oszczędności". Odbyło się również wiele odczytów, poświęconych zagadnieniu oszczędności.

PERSJA

POWSTANIE TOWARZYSTWA DLA IMPORTU SAMOCHODÓW. W Teheranie założone zostało towarzystwo, które ma wyłączne prawo sprowadzania samochodów i części samochodowych do Persji. Kapitał zakładowy wynosi 3 miljony tomanów, przewidywane jest powyższenie jego do 5 miljonów. Perski bank gospodarczy subskrybował 56% tej pożyczki.

ROZSZERZENIE KREDYTÓW DLA ROZWOJU PRZEMYSŁU RODZINNEGO. Ministerstwo Skarbu wydało polecenie perskim bankom udzielenia większych kredytów za odpowiednią gwarancją dla przemysłu perskiego, w wysokości 75% ich kapitału zakładowego. 14 fabryk skorzysta z takich kredytów, mian. przedsiębiorstwa transportowe, cukrownie, cementownie i przemysł tekstylny i szklany.

W PERSJI powstało towarzystwo okrętowe z siedzibą w Teheranie, dla utrzymywania komunikacji między Persją a innemi krajami. Rząd popiera to towarzystwo i poleca korzystanie z jego usług przy transportach. Towarzystwo będzie rozporządzać 4 okrętami, każdy o tonażu 5.000.

PRODUKCJA ANGLO-PERSIAN OIL CO LTD. za ostatnie 11 miesięcy 1934 r. wyniosła 6.958.000 tonn.

CYPR

PERTRAKTACJE W SPRAWIE WYMIANY TOWAROWEJ MIĘDZY CYPREM A RUMUNJĄ. Między Cyprem a Rumunją toczą się obecnie pertraktacje w sprawie wymiany towarowej między wymienionemi krajami. Rumunja ma zakupywać na Cyprze pomarańcze, wzamian za co Cypr zobowiąże się zakupywać w Rumunji większe transporty drzewa.

S T A T Y S T Y K A

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w październiku r. 1934 w porównaniu z tymże okresem r. 1933

	PAŹDZIERNIK 1933			PAŹDZIERNIK 1934		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	26	522	+496	7	777	+770
Egipt	734	164	—570	1,476	542	—934
Syrja	—	100	+100	—	491	+491
Persja	50	160	+110	40	111	+ 71
Turcja	117	48	— 69	81	24	— 57

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w okresie styczeń-październik 1934 w porównaniu w tymże okresem r. 1933

	Styczeń-Październik 1933			Styczeń-Październik 1934		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	516	4,637	+4.121	903	7.531	+ 6.628
Egipt	8,243	2,096	—6.147	13.810	3.327	—10,483
Syrja	—	492	+ 492	15	1,066	+ 1,051
Persja	275	1,074	+ 799	468	915	+ 447
Turcja	1,197	817	— 380	465	744	+ 279

Wywóz rur do krajów Bliskiego Wschodu w listopadzie 1934 r. oraz w okresie styczeń—listopad tegoż roku

	Listopad 1934		Styczeń—Listopad 1934	
	Ilość tonn	Wartość zł.	Ilość tonn	Wartość zł.
Palestyna	84,4	32,098,29	2,371,0	1,048,677,41
Egipt	63,0	23,836,56	388,1	158,976,33
Syrja	33,9	11,884,66	528,2	225,272,96
Irak	—	—	44,4	21,898,57

Handel zagraniczny Palestyny

Handel zagraniczny Palestyny w lipcu r. 1934 w porównaniu z tymże okresem r. 1933

	Lipiec 1933 r.	Lipiec 1934 r.
	w funtach palestyńskich	
Przywóz ogółem	930,215	1,157,747
w tem towary	912,987	1,143,308
Wywóz ogółem	99,815	120,726
w tem towary	51,659	48,780
Reeksport	17,667	37,061
Tranzyt	15,926	16,393

Handel zagraniczny Palestyny w lipcu 1934 w porównaniu z tymże okresem r. 1933 wg. krajów.

Kraje	Lipiec 1933				Lipiec 1934			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranz.	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranz.
	w funtach palestyńskich							
W. Brytanja	124,181	2,464	1,882	1,605	200,905	415	2,367	—
Niemcy	88,089	1,848	791	27	140,949	9[illegible]8	808	—
Francja	112,742	3,247	18	14	29,115	12,557	10,064	138
Włochy	23,939	9,320	12	760	34,064	204	3,299	542
Rumunja	35,345	542	32	—	83,320	169	2,391	3,310
Egipt	103,602	6,016	7,487	6,847	45,408	7	7,353	2,345
Syrja	104,676	25,274	6,008	139	71,086	34,126	4,324	—
Irak	5,513	429	399	—	10,910	427	296	214
Persja	943	—	174	46	3,491	—	65	9
Turcja	35,618	—	2	448	24,969	—	14	143
Arabja	198	12	—	106	—	—	3	—
Polska	19,149	482	150	83	42,037	413	2,564	7

Główne artykuły przywozu do Palestyny w lipcu r. 1934
w porównaniu z tymże miesiącem r. 1933

Artykuły	Lipiec 1933		Lipiec 1934	
	Kwintale	Ł. P.	Kwintale	Ł. P.
Ryż	8,932	7,141	8,723	8,561
Pszenica	56,814	44,991	6,026	5,745
Mąka pszenna	19,804	19,745	22,470	21,120
Bydło (sztuk)	435	4,218	1,340	14,042
Cukier	13,219	11,738	13,769	10,853
Kartofle	7,548	4,055	8,596	5,284
Drzewo budulc. m^3	10,030	22,359	24,708	56,851
Żelazo w sztabach i prętach	39,710	20,475	46,497	30,786
Rury i ich łączniki	10,337	17,758	29,183	51,995
Drzewo na skrz. m^3	107	347	224	742
Przędza baweln.	50	2,369	49	2,778
Tkaniny baweln.				
szare	626	4,257	925	5,319
bielone	496	6,045	458	6,352
farb. i druk.	1,229	18,359	1,931	29,626
Tkaniny wełniane	135	7,084	142	13,100
„ jedwabne	489	27,025	503	25,327
Benzyna (litrów)	2,429,939	15,152	3,662,419	18,489
Nafta (litrów)	3,131,802	9,116	3,809,289	11,400
Papier do pakowania	231,683	2,956	260,295	3,428
Papier druk.	164,439	2,827	227,788	3,383
Automobile (sztuk)	140	32,049	289	49,889

Główne artykuły wywozu z Palestyny w lipcu r. 1934
w porównaniu z tymże miesiącem r. 1933

Artykuły	Lipiec 1933		Lipiec 1934	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Wino (litrów)	20,675	614	28,616	309
Oliwa	227	1,627	191	1,318
Olej słonecznikowy	—	—	—	—
Migdały	181	306	24	69
Cement	2,640	591	610	170
Pończochy (tuz.)	3,510	998	2,643	683
Mydło	2,783	8,180	2.268	5,390
Zęby sztuczne	—	1,526	—	1,742

Handel zagraniczny Egiptu

Handel zagraniczny Egiptu we wrześniu i październiku 1934 r.

	WRZESIEŃ		PAŹDZIERNIK	
	1933	1934	1933	1934
	w funtach egipskich			
Przywóz ogółem	2,328,804	2,591,599	2,542,720	3,126,029
w tem towary	2,328,773	2,591,316	2,542,718	3,123,899
Wywóz ogółem	1,673,513	1,583,141	2,631,484	3,082,474
w tem towary	1,447,817	1,582,184	2,630,559	3,081,914
Reeksport	60,316	41,229	54,388	48,729

Główne artykuły przywozu we wrześniu i październiku 1934 r.

	Wrzesień 1934		Październik 1934	
	Kwintale	Ł. E.	Kwintale	Ł. E.
Mąka pszenna	1,619	1,626	2,887	2,857
Winogrona	34,287	31,381	19,159	20,178
Węgiel	786,560	79,620	1,357,340	146,368
Benzyna	14,420	5,049	9,454	3,989
Nafta	172,698	36,010	221,744	53,994
Tkaniny bawełniane	22.078	277.659	28,441	366,433
Tkaniny wełniane		391,401		157,254
Tkaniny i wyr. jedwab.		33,862		52,231
Żelazo i stal w sztabach	3,194	4,886	2,053	3,597
Worki jutowe	27,701	74,625	21,666	49,096
Papier do pakowania	10,992	10,994	12,729	12,223
Drzewo budulcowe	466,570	167,191	472,280	206,250

Główne artykuły wywozu we wrześniu i październiku 1934 r.

	Wrzesień 1934		Październik 1934	
	Kwintale	Ł. E.	Kwintale	Ł. E.
Bawełna surowa				
„Sakellaridis"	26,062	192,172	32,763	247,975
„Ashmuni"	126,933	796,048	335,317	2,069,637
„Pilion"	2,207	15,323	1,604	10,849
Inna	26,670	201,642	42,910	304,648
Makuchy bawełniane	96,637	47,138	65,966	29,691
Ryż niełuszczony	—	—	1.500	1,200
Ryż łuszczony	8,585	8,779	12,909	13,791
Benzyna	6,949	2,397	6	2
Papierosy	196	16,794	293	22,272

Handel zagraniczny Egiptu wg krajów we wrześniu i październiku 1934 r.

	Wrzesień 1934			Październik 1934		
	Przywóz	Wywóz	Reeksport	Przywóz	Wywóz	Reeksport
	w funtach egipskich					
W. Brytanja	532,290	534,251	4,140	675,608	926,451	3,530
Francja	152,527	185,039	1,620	205,973	279,064	1,382
Niemcy	146,291	100,843	665	217,390	81,560	912
Włochy	187,745	133,425	2,512	237,563	235.014	2,475
St. Zjednoczone	91,973	48,315	1,917	123,310	96,538	371
Palestyna	18,928	25,142	11,423	19,043	37,378	61,700
Irak	2,806	13,188	434	2,262	9,432	1,274
Turcja	36,585	2,798	124	49,737	4,240	36
Persja	61,612	5,952	478	52,040	4,735	345
Polska	13,801	35,687	—	20,641	70,416	—

PRENUMERATA:

Kwartalnie	*zł. 4.—*
Półrocznie	*„ 7.50*
Rocznie	*„ 15.—*
Cena pojedyńczego egzemplarza	*„ 1.50*

CENY OGŁOSZEŃ:

1/1 stronica	*zł. 200.—*
1/2 „	*„ 110.—*
1/4 „	*„ 60.—*

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA
IZBA HANDLOWA.

Redaktor: J. KINCLER
Sekretarz: P. WASERMAN

Druk. „Monolit", Warszawa, ul. Elektoralna 3, tel. 5.81-92.

PALESTYNA I BLISKI WSCHÓD

ORGAN POLSKO-PALESTYŃSKIEJ IZBY HANDLOWEJ

SPIS ARTYKUŁÓW ZAMIESZCZONYCH W MIESIĘCZNIKU W ROKU 1934

61

62